

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 3 (418), година XXX

4 април 2012 година

НЕЗАБРАВИМО ДОКОСВАНЕ ДО БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

Промоцията във ФМИ

на стр. 3

Алексей Громико е новият почетен доктор на университета

на стр. 2

Вицеконсултът на САЩ се среща със студенти

на стр. 16

Боянската църква

На стр. 20

Дискусионен форум за проблемите на обучението по литература

В Броя ще прочетете още:

• Премиера на двата тома с избрани съчинения на проф. Огнян Сапарев• Студентите спечелиха второ място на зимната балканиада• Историята на Френския колеж	• Пловдивската етнология 20 години по-късно• Началото – спомени за първите години на катедра „Ботаника“• Студентски литературен конкурс

Алексей Громико е новият почетен доктор на Пловдивския университет

На 28 март в 6. аудитория се проведе церемонията по удостоверяването със званието „доктор хонорис кауза на Пловдивския университет“ на д-р Алексей Анатолиевич Громико. Тържественото заседание бе открито от заместник-ректора проф. д-р Невена Милева, която огласи мотивите за решението на Академичния съвет. Почетното звание се присъжда на А. А. Громико по предложение на Факултета по икономически и социални науки, Философско-историческия факултет и Центъра за руски език и култура в знак на уважение към научната и обществената му дейност и неговия принос за издигане на международния авторитет на Пловдивския университет като партньор на фонд „Русский мир“. В качеството си на ръководител на европейските програми на Фонда Громико има ключова роля в избирането на ПУ за домакин на втория на Балканите и първи в български държавен университет център за руски език и култура.

Ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов връчи почетния диплом, който беше огласен на старобългарски от д-р Събина Вълчанова.

Алексей Анатолиевич Громико е роден през 1969 г. Той е заместник-директор на Института за Европа в Руската академия на науките (РАН) и ръководител на Центъра за британски изследвания в същия институт. Завършва с отличие Историческия факултет на Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“. Докторска дисертация на тема „Неоконсерватизъм и новият лейбъриزم: политическата борба в съвременна Великобритания“ защитава през 1997 г. в Института по сравнителна политология на РАН. През 2000 г. започва работа в Института за Европа като ръководител на Центъра за британски изследвания. През 2005 г. защитава дисертация за научната степен „доктор на науките“ в Института за Европа на тема „Модернизация на партийно-политическата система на Великобритания (1970–2005 г.)“.

Публикувал е повече от 90 научни статии, 6 монографии, от които самостоятелни са „Политическата реформа във Великобри-

тания. 1970–1990 година“ (2001), „Политическата модернизация на Великобритания: от устеминърския към плуралистичния модел на демокрация“ (2005), „Образите на Русия и Великобритания: реалност и предразсъдъци“ (2008); в съавторство – „Великобритания. Епоха на реформи“ (2007 г., главен редактор и съавтор). Автор и съставител е на сборника „Подобре десет години преговори, отколкото един ден война. Спомени за Андрей Андреевич Громико“ (2009). Тук е мястото да отбележим, че новоизбраният почетен доктор е внук на А. А. Громико, който е най-дълго време заемалият поста министър на външните работи на бившия СССР.

А. А. Громико е специалист в областта на британските изследвания, европейската интеграция, международните отношения. Ръководител на европейските програми на фонд „Русский мир“, преподавател във Факултета по световна политика на Московския държавен университет „М.

В. Ломоносов“. Чете курс лекции „Партийно-политическата система на Великобритания през XX век“ в Московския държавен институт по международни отношения, към Катедрата по история на външната политика на страните от Европа и Америка.

Национален координатор на Русия в Комитета по наука в съвета „Русия – НАТО“; член на Работната група по безопасност в Съвета по международни отношения на Русия; президент на Асоциацията за европейски изследвания на Русия; старши асоцииран член на колежа „Свети Антоний“, Университета в Оксфорд; член на руско-британския Семинар за политическа поддръжка (съвместно с Университета в Бирмингам).

През 2002 г. става лауреат на наградата на фондация „Уеб“ и работи в колежа „Ръскин“, Университета в Оксфорд. В Института за Европа ръководи Отдела за държавни и регионални изследвания. Научен ръководител е на докторанти; член е на Научния съвет на

Института за Европа, на Дисертационния съвет на Дипломатическата академия на Министерството на външните работи на Руската федерация; на редколегиата на списание „Съвременна Европа“. Лауреат е на наградата на Фонда за развитие на родната наука за 2004 и 2006 г. Съучредител на руското движение „За укрепване на демократичния и мирен ред и в подкрепа на ООН“.

Алексей Анатолиевич Громико участва и в научната конференция „Русия в България и България в Русия: перспективи на сътрудничеството през 21. век“. Форумът се проведе на 29 и 30 март, а негови организатори бяха Факултетът по икономически и социални науки, Философско-историческият и Юридическият факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, Центърът за руски език и култура и Асоциацията за европейски изследвания на Русия. Той изнесе на 29 март в Заседателната зала публична лекция на тема „Европа – затишващ център на силите“.

ПОКАНА ЗА УЧАСТИЕ В КОНФЕРЕНЦИЯТА „СЛОВОТО – (НЕ)ВЪЗМОЖНАТА МИСИЯ“

Уважаеми колеги,

Имаме удоволствието да Ви поканим за участие в **Четиринадесетата национална научна конференция за студенти, докторанти и средношколци „СЛОВОТО – (НЕ)ВЪЗМОЖНАТА МИСИЯ“**, която ще се проведе на **17 и 18 май 2012 г.** в гр. Пловдив. Заседанията ще се организират в две основни секции – по **езикознание** и по **литературознание** (за средношколци, бака-

лаври, магистри и докторанти). Сроктът за заявяване на темите е **07.05.2012 г.**, а заявката за участие можете да изпратите **онлайн** на адрес <http://lingvclub.slovo.uni-plovdiv.bg> или на имейл Linguistic.Club@gmail.com (за с. „Езикознание“) и Ichevska@yahoo.com (за с. „Литературознание“). Повече информация: на <http://lingvclub.slovo.uni-plovdiv.bg>

От организаторите

ОЩЕ ЕДИН ПРАЗНИК ЗА ПЛОВДИВСКАТА ФИЛОЛОГИЯ

Тържество на познание-то, на дългогодишния труд и на отдадеността към езика – тези думи могат най-добре да опишат състоялата се на 27 февруари 2012 г. публична защита на дисертационния труд „Граматическите признаци *определеност* и *относителност* и пространствено-времевата локализация на изказването“ с автор доц. Вера Маровска. Празникът беше всеобщ – за Университета, защото за пореден път бе доказано, че

матичен аспект – така доц. дфн Маровска коментира своето изследване.

Проф. дфн Стоян Буров определи четенето на тази научна разработка като *удоволствие и немалка отговорност*. Той, както и проф. дфн Руселина Ницолова и доц. д-р Красимира Чакърова рецензираха дисертационния труд. Членове на научното жури бяха и чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев, проф. дфн Диана Иванова, доц. д-р Ваня Зидарова и доц. д-р Радка Вла-

В средата е доц. Вера Маровска. Отляво надясно: доц. Радка Влахова, проф. Руселина Ницолова, проф. Тодор Бояджиев, доц. Красимира Чакърова, проф. Иван Куцаров, проф. Диана Иванова, проф. Стоян Буров

хуманитаристиката у нас не е в застой, и за доц. Маровска, която вече е доктор на филологическите науки.

Общата насока на моята работа е свързана със знаковото изучаване на езика. Винаги ме е впечатлявал фактът, че естественият език от едно изключително ограничено начално число елементи, каквито са говорните звукове, произвежда цялото това огромно количество знакове, които изграждат речника на езика и изразяват различните граматични значения. [...] Моята дисертация е малък фрагмент от изучаването на езиковите знакове в техния по-скоро праз-

хова-Руйкова. Обединявайки се около мнението, че работата на доц. Маровска е приносна, научната комисия присъди положителна оценка.

След официалното обявяване на резултата доц. Маровска изказа благодарности към журито, към колегите си, към проф. дфн Иван Куцаров – доайена на пловдивската лингвистична школа, както и към ректорското и деканското ръководство.

Церемонията завърши в празничен дух – с много цветя и снимки.

Честито! Пожелаваме на доц. дфн Вера Маровска преди всичко здраве и много творческа енергия,

Промоцията на ФМИ

Промоцията на випуск 2011 на Факултета по математика и информатика се състоя на 24 март в Международния панаир – Пловдив. Деканът проф. д-р Асен Рахнев откри тържеството, отправяйки приветствени думи към абсолвентите, след което представи и официалните гости. През миналата учебна година във ФМИ са се дипломирали 378 души – 252 бакалаври (40 отличници) и 126 магистри (77 отличници, от които 20 са завършили с пълни шестци). Ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов и деканът проф. д-р Асен Рахнев връчиха дипломите на отличниците.

С приветствие към преподавателите и своите колеги се обърна Мария Тонкова – отличник на випуска, завършила специалността „Информатика“ с общ успех от следването си 5,98. Нейни подгласници са: Дияна Крушкова (5,97), Стоян Попов (5,94), Ангел Козлуджов и Благвеста Йорданова (5,92), Петя Петкова (5,90). Първенците в останалите бакалавърски програми са: Христо Манев – „Приложна математика“; Мариела Личанова и Нежля Ахмед – „Математика и информатика“ (редовно); Айтен Еминова – „Математика и информатика“ (заочно); Андрей Петров – „Информатика“ (заочно); Михаела Бобилова – Математика.

„Пловдивски университет“

Вера Маровска

ВИЗИТКА

Вера Маровска започва своята академична биография през 1979 г., когато постъпва като асистент по съвременен български език в Катедрата по български език. През 1991 г. тя става доктор по филология, а през 1997 г. – доцент. От 2001 г. е ръководител на Катедрата по български език. Автор е на цялостна стилистика на българския език (1998 г.), на монографията „Новобългарският перфект“ (2005 г.), съавтор е на многократно преиздаваната „Практическа граматика на българския книжовен език“. Публикувала е множество статии по проблемите на лингвистиката както у нас, така и в чужбина. През 2010 г. получава наградата на фондация „Пигмалион“ за цялостен принос към филологията. От февруари 2012 г. е доктор на филологическите науки.

за да реализира всичките си изследователски идеи. Убедени сме, че научната степен има значение, защото с нея се измерва познание-

то, защото тя е белег за извървения път към истината.

Десислава Димитрова

ПРОШКАТА И ПОСТЪТ БЯХА ТЕМИТЕ НА КОНФЕРЕНЦИЯ В КАТЕДРАТА ПО ТЕОЛОГИЯ

Гл. ас. д-р Методий АНГЕЛОВ

Първата богословска конференция с участие на студентите и преподавателите от новосформираната Катедра по теология към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе на 8 февруари 2012 г. Въпреки силния снеговалеж осма аудитория беше изпълнена до краен предел от студентите редовно и задочно обучение в специалността „Теология“, както и от гости, за които духовността заема важно място в това секуларно време.

Ръководител на Катедра по теология е проф. д.теол.н. Димитър Киров, в нея влизат още: доц. д-р Стоян Чиликов, доц. д-р Ели Арнаутова, д-р Тодор Бистрашки, д-р Методий Ангелов, д-р Маргарита Загарова и д-р Ивелина Николова. Проф. Д. Киров очерта накратко историята и трудностите, които са съпътствали създаването на специалността, започнала първоначално във филиала в Кърджали и прехвърлена впоследствие в Пловдив. Той изтъкна специалния принос и заслугите на доц. д-р Запрян Козлуджов, ангажирал се с лична подкрепа за развитието на специалността „Теология“ в качеството му на заместник-ректор (2008 г.) и на настоящ ректор, заслугите на дека-

на на Философско-историческия факултет доц. д-р Мария Шнитер и на ръководителя на Катедра по обща история и археология доц. д-р Иван Джамбов. Отбелязана беше специалната подкрепа от страна на Негово Високопреосвещенство Пловдивския митрополит Николай и на ректора на Пловдивската духовна семинария „Св. св. Кирил и Методий“ прот. Добромир Костов.

Проф. Д. Киров изказа благодарност към всички, с чиято помощ е изградена тази специалност, и обеща новата катедра съвместно със студентите да работи активно за възраждане на духовността.

Ректорът отправи поздрав към преподавателите и студентите от специалността „Теология“ и пожела успешно дипломиране на първия випуск редовно и задочно обучение, като специално отбеляза високата мотивация на студентите, по голямата част от които освен теология не са посочвали друга специалност при своето кандидатстване. Той отново изтъкна своя ангажимент към православната теология и към академичното звено, което е призвано да работи в тази сфера.

Два кратки доклада пред аудиторията изнесоха д-р Маргарита Загарова и д-р Ивелина Николова. Д-р Загарова изнесе доклад на тема

Д-р Маргарита Загарова изнася своя доклад. На снимката са още ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов, деканът доц. д-р Мария Шнитер и проф. д.теол.н. Димитър Киров

„Пост и хранителен режим в Стария завет“ и посочи, че най-важната страна на поста е духовната и че постът трябва да бъде съпътстван с равностойност на собствено поведение и с въздържание от лоши мисли и дела. Докладът на д-р Николова беше на тема „Обичаи, съпътстващи дните за прошка“. Тя акцентира върху искреността при искането и прощаването по време на подготовката за Великденския пост и подчерта, че даването механично и инертно прошка е неистинска и лицемерна. Накрая д-р Николова обобщи, че даването на прошка не може да бъде ритуал, а е дълбоко духовен акт, произтичащ от искреното намерение да постигнем истински мир със себе

си и с ближния.

Представените доклади предизвикаха интереса на аудиторията и в последвалата дискусия с особена активност се отличиха студентите. Имаше редица изказвания и въпроси, като се очерта мнението, че както искането и даването на прошка, така и духовният и телесният пост трябва да бъдат мотивирани от любовта към Бога и към ближния, а не от други подбуди. В края на дискусията проф. д.теол.н. Д. Киров направи обобщение на основните идеи в докладите и изказванията. Той представи и информация за държавния изпит на първия випуск от специалността „Теология“ и отговори на зададените от студентите въпроси.

НАРОДНИ ОБИЧАИ ВЪВ ВРЕМЕ НА ПРОШКИ

Д-р Ивелина НИКОЛОВА

Празникът Сирни заговезни ни кара **за пореден път да повторим една традиция**, чието значение би трябвало постоянно да преосмисляме. Според **битовия сюжет на празника** „Сирни заговезни е част от календарните празници и обичаи на българите, с който се поставя начало на най-продължителния пост през годината. Характерни елементи са кукерските игри, запалването на огньовете, заговяването с млечни храни, както и обичая вземане на прошка“.

Както в повечето български празници, така и в този смесването на фолклорни обредни действия с християнската традиция на **„всеопрощение“** е проява на т.нар. „битова религиозност“, създаваща **еквивалент** на християнската практика в цикъла на **фолклорната обредност**. В това няма нищо лошо. Едно от значенията на понятието „обред“ е „нещо, което ни е поверено да обичаме и пазим“. Друг момент привлече моето внимание: **подмяната на същинското значение** на прошката с **формалната практика не в обреда, а в съзнанието** на мнозина наши съвременни-

Момент на обсъждане по време на конференцията

ци, практикуващи я формално.

Тогави се замисляме: **Колко често прощаваме истински?** А истинската прошка жест на **разума** ли е, или на **сърцето**? Защо понякога диалогичното словосъчетание „простено-прости“ е само игра на думи?

Знаем, че прошката трябва да **На стр. 5** ➔

ПРОФ. СТЕФАНО АЛОЕ ИЗНЕСЕ ЛЕКЦИЯ ЗА ДОСТОЕВСКИ ПРЕД СТУДЕНТИ РУСИСТИ В ПЛОВДИВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

На 6 март във Филологическия факултет гостува д-р Стефано Алое, професор от Веронския университет. Той бе в България по покана на Българското общество „Ф. Достоевски“ в качеството си на изпълнителен секретар на International Dostoevsky Society. Българското общество бе учредено в София през декември 2011 г. с председател д-р Емил Димитров, философ. Негови членове и съучредители са нашите колеги – литераторите доц. д-р Людмил Димитров (СУ), доц. д-р Христо Манолакев (БАН) и доц. д-р Николай Нейчев (ПУ), които придружаваха италианския професор. Доцент Нейчев бе домакин на пловдивската среща като утвърден достоевист, като ав-

Отдясно наляво: гл. ас. Тания Атанасова, доц. Христо Манолакев, доц. Людмил Димитров, проф. Стефано Алое и доц. Николай Нейчев

тор на многобройни статии и на монографията „Ф. М. Достоевски – Тайнствената поетика“, преведена преди

три години в Русия.

Пред студентската аудитория от бъдещи русисти проф. Алое изнесе на руски

език лекция на тема: „Дяволът на Иван Карамазов, Великият инквизитор и „Ахасфер“ на В. Кюхелбекер: за един възможен източник на „Братя Карамазови“. Изненадващата и нова дори за специалиста интертекстуална гледна точка бе убедително разгърната в една непринудена и толерантна за младата публика лекция, която заинтригува и по-сведущите слушатели. За пореден път представителите на българската литературна русистика се уверяват, че в различни културни пространства на Европа имат съмишленици, с които говорят на близък език в актуалните прочити на Достоевски.

Катедра по руска филология

➔ **От стр. 4** бъде **искрена**, а когато я изказваме по задължение, е лицемерна. Когато прощаваме **само простимото**, а непростимото наказваме, не прощаваме истински, защото **отмъщаваме за злото**, вместо **да го забравяме**. Казват, че който прощава истински, трябва да може и да забрави. В действителност обаче не сме способни да забравим това, което пожелаем. Тогава **истински ли** прощаваме, когато, макар сърцето да е простило, съзнанието **продължава** да помни и **чувството за мъст е живо**? Споменът за злото винаги ще поражда **непростителност** особено за непростимите неща в живота – човешката жестокост например, за която понякога нямаме думи. Как се прощава отнемането на невинен човешки живот и е разбираемо защо **за някои хора** такава прошка е безумие, равнозначно на предателство спрямо паметта на жертвата. В тези случаи, изтръгната през зъби, нашата прошка не може да бъде **дори** ритуал.

Мисля, че за да простим непростимото, трябва да можем да го приемем преди всичко като изпитание – дали ще отвърнем на злото със зло, и не бива да се стремим да забравим **болката**, защото тя ни помага да осъзнаем своята слабост и да **се смирим**. **Аз мисля, че тъкмо в помненето на злото и в прощаването въпреки болката е парадоксалната сила на** прошката. **Църквата** помни жестокостта над свидетелите на вярата и пази неопетнено страданието, защото **може би забравата** за техния подвиг би отдалечила нас, обикновените християни, от Бога. Паметта ѝ за бол-

ката прави силна и **нашата** прошка; болката следователно ни е необходима, **за да бъде изцелена от Бога и за да ни направят по-силни, а прошката ни – истинска**.

Споменът за злото трябва да е жив и поради друго – **само той** може да обърне **духа и сърцето** към покаяние, което да **усмири** неспокойната съвест **пред Бога**. И само тогава **прощаваният** не осъжда, а **простеният** не порицава, защото за тях **светът се променя**, те се сбогават със своето минало, преживели са своето **духовно пре-образ-яване**. **Това е крайната цел на прошката**, която обаче не се постига във формалната практика – тя трябва да бъде **почувствана** като потребност и **преживявана**. Затова опрощаването **не може да бъде** само ритуал – защото мълчаливият протест на **угризението и неразкаянието** не се скрива зад диалога „простено-прости“, понякога казан с усмивка, където отсъства първо – личното признаване на вината, и второ – нейното снемане. Такава **формална** прошка е жест само на словото, при който духът **онемява, подчинен** на ритуалната театралност.

В края на своите бегли размисли върху значението на прошката в празника Сирни заговезни се запитваме и друго: знаем ли какво точно празнуваме? Защото често пъти хората празнуват нещо, без да знаят **какво точно** празнуват. Запитваме се дали **другото** значение на празника не се крие в **определението** за празник: „Празник е ден в годината, на който по историческа традиция е прието времето да се прекарва радостно“. **Радостта** от празника вероятно е другото значение на Сирни заго-

везни, а кукерските игри и запалването на огньове са само нейни символи! Радостта е **породена от очакваната** победа над злото. Тази надежда обаче е колкото оптимистична, толкова тъжна и горчива, защото в тази част фолклорният ритуал си е направил лоша шега с човешкото у човека – под страховитата козина на облечените като зверове кукери се крият **уязвими хора**. По детски наивно се запитваме: Защо се **крият** зад маската на животни, когато прогонват злото, и разпознават ли **себе си зад тях**? А разпознават ли злото?

И не е трудно да си отговорим: скриването зад животинската маска е проява на човешката ни дързост да виждаме обекта на злото **винаги извън** себе си – в чуждите злодеяния, и да го прогонваме... А всъщност злото се крие в маската на **собствената ни** непростителност. Прощаваме само на думи – за другото не ни достига сила и не прощаваме. Но не от недостиг боледува нашата прошка, а от излишък – излишък на маскарата и карнавала. И ето: отново несъзнателно стигаме до повторния размисъл върху прошката. Може би защото е основен елемент в празника Сирни заговезни, може би заради християнския ѝ смисъл, не знам... А може би заради друго.

И ако не разберем това, **„другото“**, за истинската прошка, виновната ни съвест ще продължава да наднича зад маската на угризенията веднъж годишно – в кукерските игри във време на прошки...

ПРЕМИЕРА НА ДВУТОМНИКА С ИЗБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ НА ПРОФ. ОГНЯН САПАРЕВ

Премиерата в Пловдивския университет на двутомника на проф. дфн Огнян Сапарев „Критически илюзии“ се състоя на 9 март в 6. аудитория. Преди това имаше и пресконференция в Заседателната зала, където представители на пловдивските медии се срещнаха с автора и издателя Иван Гранитски. Пресконференцията бе открита от ректора доц. д-р Запрян Козлуджов (бил е студент и асистент, а също и заместник-ректор в единия от ректорските мандати на проф. О. Сапарев), който отбеляза, че през годините Сапарев не е имал нито една грешна оценка по

отношение на автори и книги. На самата премиера в представянето се включиха и проф. дфн Иван Стефанов и доц. д-р Владимир Янев.

Според проф. Сапарев тези книги са неговата равностойка в полето на литературата и българската култура. Двата тома обхващат над 40-годишен период от време, като включват текстове от областта на литературата, литературната наука, киното, публицистиката. Той работи и върху трети том, който ще включва повече текстове, посветени на пловдивски автори и събития.

Отляво надясно: доц. Запрян Козлуджов, проф. Огнян Сапарев и Иван Гранитски

СПОМЕНИ НА ДВАМА ВЪЗПИТАНИЦИ НА ОГНЯН САПАРЕВ

Христо КАРАСТОЯНОВ

Огнян Сапарев през ранната пролет на 82-ра се вдигна от Пловдив и заедно с непрежалимия Добромир Тонев дойде в Ямбол да представи първата ми книжка – наричана тогава дебют.

Но това нищо не е в сравнение с другото. В ония години пишех смразяващи изследвания и ги пращах на Огнян Сапарев. От Ямбол – в Пловдив. Веднаж написах около петдесет страници, в които доказвах – на него, а оттам и на потресените поколения –, че последната записка от „Дневникът на един луд“ от руския писател Гогол е напълно самостоятелно произведение. За мен беше извън каквото и да било лекомислено съмнение фактът, че изречението „А знаете ли, че алжирският бей има току до самия си нос пришка?“ е напълно завършена глава, колкото са завършени главите в романа „Път“ от Сте Це Даскалов. Предполагам, че на Огнян Сапарев това му е дошло в повече, защото, когато отидох да се явявам на изпит при него, той предпочете да спрем на улицата, да ми вземе студентската книжка и да ми напише разтреперан шест плюс. Целта на тази маневра беше очевидна: ако въобще ме беше допуснал до изпит, трябваше или обезателно да ме

скъса, а той не искаше такива работи да стават, или да идват ония със сирените и белите престилки. Сега престилките са зелени, но пак е същото.

Имаше основания да предвижда нещо такова – беше се напатил. Един наш колега, когато се явил за петнайсети път на изпит при Огнян Сапарев, говорил разпалено нещо си. Огнян Сапарев търпял дълго. После все пак го прекъснал и го попитал извънредно внимателно, извънредно така отдалече – той, колегата, за кой Славейков все пак говори... А колегата с всичкото огорчение на разумния човек възкликнал: „Знаеш ли ги?! Един път го пишат Петко, един път – Пенчо!“.

С което искам да подчертая две неща. При Тато се живее по-весело и образованието ни се поощряваше. Така че онзи колега отсетне прерасна в началник на просветата в един малък град.

Споменава младият Георги Янев Бодриар. Тогава в България нямаше три неща: секс, безработица и структурализъм. И никакъв Бодриар, разбира се. Сега въпросните три неща ги има в изобилие, но за съжаление на нас от трите ни се падна Бодриар.

Но пък бяхме млади, да му се не види! Да не би да е малко?!

Георги ЯНЕВ

Преди 39 лета във все още прашния тогава Пловдив беше открита специалността „Българска филология“. Грешка да е било, но бях приет от раз и аз, Георги Янев. Втория семестър почнаха лекциите по литературознание. Чу се, че ще чете Огнян Сапарев, че и упражненията ни щял да води. Питаме се тоя Огнян Сапарев дали не е оня Огнян Сапарев, от когото в литературния печат бяхме попрочели това-онова (ние, студентите от онова време, четяхме). Оказа се, че това е едно и също лице. Появи се на първата лекция с пуловер и риза на квадрати, та колежките ахкаха и охкаха бая време насетне. Беше с малка странна брадичка и говореше с ясно изразена интелигентна ирония.

Сапарев не беше наш преподавател, той беше наш учител. Учеше ни, но и ни възпитаваеше, затова ще добавя по-широкото уважително възрожденско понятие – Сапарев беше наш даскал. В лекциите му и на упражненията той ни поставяше задачи и спореше с нас, провокираше ни. Сякаш все искаше да ни каже, че може да се мисли и по-различно, не шаблонно, ординерно. А и беше пример за нас чрез литературната си

критика. По това време написа статия за един висок поет и посочи, че ръстът му в поезията не е толкова голям и значим. Той първи разкри невероятния свят на ранния Георги Алексиев, който по различни причини беше направил късен дебют, и посочи всичко онова най-ценно, което и днес може да се каже за големия писател.

Захвана се и с поетически-те ручейчета на своите студенти, които постепенно канализира в един поток – буен и пенлив, който се вля в морето на тогавашната българска поезия, проза и критика. Колко много са имената, които откри и наложи в литературата Огнян Сапарев. Сигурно невинаги и непременно с аплодисменти...

Можете ли да се сетите какво представляваше литературен Пловдив до 70-те години на миналия век и какво е днес за родната литература и култура? И можете ли да си представите това по-сетнешно буйно явление без личността на Огнян Сапарев? При добро желание сигурно е възможно и това, но няма да е вярно, няма да е справедливо. И последното от мене – Сапарев винаги ни учеше, че трябва писателят да има чувство за хумор, да

За Критическите илюзии

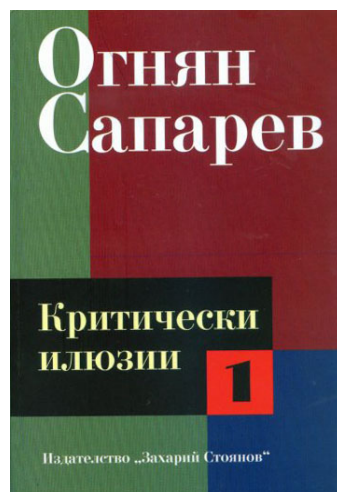
Владимир ЯНЕВ

Излизането на двата тома с критическите, теоретичните и публицистичните изяви на Огнян Сапарев е радостно събитие. Затова ще кажа, че днес е добра вечер за българското литературознание. Защо? Защото Светлозар Игов е казал, че страна, в която най-умните хора не се занимават с литература, му изглежда скучна. Вярвам му. Надявам се и вие да ми повярвате, че с новата си стара поява Огнян Сапарев прави България по-малко скучна. Лично за мен излизането на тези два тома е дълго, дори прекалено дълго очаквано събитие. Събраното в тях припомня какво е сторил той, а вероятно ще покаже на тези, които тепърва ще го прочетат, как може да се мисли и пише „без консервативно подозрение, но и без снобски патос“.

Така в двутомника са влезли някогашните книги „Изкуство и масова култура“ (1978) и „Литературни проблеми“ (1979), които представят модерни естетически аспекти и майсторски изградени портрети на класически и съвременни писатели. Тук са и текстовете от „Литература и интерпретация“ (1988) – една от най-стойностните изяви на тълкувателя. Приносни са изследванията му „Фантастиката като литература“ (1990) и „Литературна комуникация“ (1994), а неговите зловещи отреагирания чрез средствата на острата и културна публицистика изразяват гражданската позиция на литературоведа. Четенето на представеното разкрива каква голяма творческа личност в университета, в града, в националното пространство е Огнян Сапарев.

Той пише стегнато, без импресионистични заврънкулки и позитивистични тлъстини. Текстовете му следват предврателно науменото, композицията им е логична, внушенията се разгъват с настъпателна последователност – с лапидарна, недосаждаща аргументираност. Научно-теоретичната подготвеност не се демонстрира самоцелно и хаотично. Налице е

текстова прозрачност и своеобразна математическа еднозначност на интерпретации и изводи. Това се отнася както за глобалните изследвания върху комуникацията и фантастиката, така и за текстовете, насочени към класически или съвременни автори. Мен лично ме привличат последните, защото именно в тях се конкретизира малко или много стремящата се към обобщеност и затова звучаща абстрактно теоретичност. Определено смятам, че когато раздипля особеностите на Дебеляновата символика, за да ги обвърже с тенденции в съвременната българска поезия, когато разкрива многоликата единност на творческите преобразения на Смирненски, когато подхвърля решения за авангардизма на Гео или за специфичното у Фурнаджиев, Огнян Сапарев достига до съждения, които имат фундаментален характер. (Тук ще вметна в скоби, че понякога, поради известно пренебрежение към позитивистиката, Сапарев допуска и неточности. Казвайки напълно основателно, че без ферментите на експресионизма не би могла да се обясни дебютната книга на Фурнаджиев, той се опира на признанието на поета, че има

влияние на Блок във втората стихосбирка „Дъга“, но обявява Блок за имажинист. Това просто не е вярно. Въобще, опитвайки се в името на оригиналността на поета да го отграничат от имажинистката поезика, мнозина тълкуватели стесняват обемите на образотворческата магия в „Пролетен вятър“.)

Казаното не намалява стойността на предложенията на Сапарев както в текста за Фурнаджиев, така и в онези работи, които са посветени на новаторски явления през 20-те години – Каралийчев, Страшимиров. Интересно е и отношението на интерпретатора към съвременните български писатели. Ако към класиците той подхожда като към живи автори, действително оживявайки ги с оригиналността на микроскопските си визирания, към съвременните писатели той подхожда като към класици – не в смисъл, че го удря на хвалба, и ги поставя в пантеона, а в смисъл, че от конкретните им проявления изтегля обобщения от по-общ характер за природата на таланта им и неговото вписване в общолитературни тенденции. Така наблюденията върху Йордан Радичков, Ивайло Петров, Генчо Стоев, Георги Алексиев оформят концептуализирани литературни портрети. И в относително малкото си поповодни рецензии за отделни книги Огнян Сапарев избягва шаблоните на оперативния жанр – в тях личи не само вкусът на критика при утвърждаване или negliжиране, а и умението на теоретика да изведе частното в орбитата на по-общото, за да се назоват или характеризират съществени тенденции. Последното особено проличава в раздела „Литературна критика и теория“, в която задълбоченото втръчване в явленията довежда както до класифицирането им, така и до една скрита манифестност, прокламираща значимостта на предпочитаната методология. Това не се отнася само за „Импресионистична и/или аналитична критика“,

която, така да се каже, разголи похватите на две противостоящи си школи. Цялата тази част представя умението на Сапарев за моделиращо мислене върху текстови и социални явления, което е най-очевидно в „Литературната комуникация“ – един труд, който е необходим за фундаменталната образованост.

Не е тук мястото и времето да се разпростирам надълго и нашироко върху създаденото от Сапарев, върху значимостта на неговата личност в академичния и националния живот. Аз само ще припомня, че той – в интервюта и в лични разговори – обича да казва, че човек не трябва да се взема хептен на сериозно. Вероятно се досещате какво точно иска да намекне и кои персонажи в литературния, научния и обществения ни живот със сериозно и много горещо чувство към самите себе си има предвид маститият професор. Няма да го коригирам, дори напротив – ще го окуража сериозно за не съвсем сериозното отношение към самия него си. Не само защото в това му е чарът – един типичен и понякога твърде опасен пловдивски чар, между впрочем. Пловдивчанинът, обграден от толкова вечности, от една страна, мисли, че има време и че ще сколаса да направи това, което носи в себе си и което си е наутил. Поради това е твърде лежерен, склонен към онова, което французите наричат диферанс. Добре, но отлагането може и да разлага. Тук деликатно ще премълча, че пропиляното в политическата и административната зверилица трудно може да бъде наваксано и че бих предпочел вместо двутомник да видя четири томник. Въпрос на избор, а изборът следва да се уважава.

А от друга страна, пловдивчанинът е човек на глобалните проекти. Дай му на него да надхвърля границите на литературата, да кажем. Да се осъществява на границата с безграничното, да въвежда безпределното в собичката си. И в това второ отношение роденият в столицата Огнян Сапарев си е пак пловдивчанин. Имам чувството, че въпреки неговите задълбочени теоретизации, въпреки фините му, а в някои неща и виртуозни аналитични построения той сякаш подсказва, че литература, която е само литература, изобщо не е литература. Оттук и неговата тяга към други, да ги наречем – извънлитературни може би – внушения, в които с характерната си, но не всеопрощаваща усмивка Сапарев „кръстосва дух със огнен меч“. А това вече е доста сериозно, мъжко дело.

Да му се порадваме, прочее, че е такъв! Може би силите вече не са като в началото, както в зрелите години на промисъл, но има барут в барутницата, има какво да очакваме – вярвам, че това, което Огнян Сапарев предстои да създаде, ще носи характерните белези на вдълбоченото и прозрачно, откривателско негово слово.

➔ **От стр. 6** не се взема много на сериозно, позоваваше се на артистичността, която е присъща на изкуството. Които му повярваха, се спасиха, другите и досега страдат заради неосъществените си амбиции и напразните Дикенсови надежди.

От него за първи път чухме, че според Оруел Големият брат няма нужда да ни гледа, достатъчно е ние да го гледаме и да го слушаме, тоест да оглупяваме. Пример тука не е нужен, той е всеки ден на екрана, в дома ни, в кухнята, навлече се и в спалнята ни, но неговото име аз няма да назова... Покрай литературознанието Сапарев ни говореше още през ония години за масовата култура, за мас-медиите. Не помня дали е цити-

рал Бодрийар, но разказваше, че медиите моделират личността без необходимостта от обратна връзка със същата тази личност, която всъщност е масата, наречена народ. Колкото е по-значима последователността в настървенията на медиите върху човека, толкова той, човекът, а и масата загубват паметта си, разказваше Сапарев на ония първи лекции през далечната 1974 година. Май тогава не го разбирахме съвсем и това на всички ни си личи.

Но имяхме оправдание – ние бяхме млади и нехайни като всяка младост. Затова пък сега си bliжем раните на стари години. Но все пак нека благодарим на учителя ни Огнян Сапарев, който беше на всичко отгоре и наш доброжелателен приятел.

НАЧАЛОТО

СПОМЕНИ ЗА ПЪРВИТЕ ГОДИНИ НА КАТЕДРА „БОТАНИКА“ (В памет на нейния основател проф. Димитър Воденичаров и първите асистенти – Снежина Мирова и Георги Илков)

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

Добре си спомням онази юнска вечер през далечната 1962 г. в казиното на гр. Каварна. Беше последният ден от практиката ни по алгология и нейният ръководител, гл. ас. Димитър Воденичаров, ни покани на раци и чаша бяло вино. Бяхме общо около 20 човека – ние, петнайсетината студенти от 4-ти курс биология, специализиращи ботаника, асистентите и няколко души от ботаническата градина в Балчик, нашия „базов лагер“. Воденичаров сам се беше погрижил да донесат 2 кофи раци от Шабленското езеро и да ги приготвят в казиното специално за нас. Оказа се, че поводът не е само успешният край на практиката. Преди да чукнем чаши, той ни съобщи, че това е последната му практика със студенти от Софийския университет, тъй като е избран за доцент и от есента поема катедрата по ботаника в открития преди година в Пловдив Висш педагогически институт.

Няколко месеца по-късно от акад. Даки Йорданов (аз бях негов дипломант и имах привилегията често да го посещавам в кабинета му) научих някои любопитни и малко известни подробности около началните стъпки на ботаниката в Пловдив.

Първият преподавател, който идва да чете лекциите по ботаника (анатомия и морфология на растенията) в пловдивския Висш педагогически институт е Александър Гегов, доцент във Висшия лесотехнически институт, (сега университет) в София, но естественик по образование и ученик на известния наш физиолог проф. Кирил Попов. Първата асистентка през същата 1961/1962 учебна година става гимназиалната учителка Снежина Мирова, завършила преди 5 години биология със специализация по ботаника в Софийския университет.

Доц. Ал. Гегов е само временно решение. Втората учебна година ботаниката се увеличава с още една дисциплина – систематика на растенията, трябва нови асистенти и преподаватели, най-вече постоянен хабилитиран преподавател, който да оглави катедрата и даде насоката и духа на преподавателската и научноизследователската работа, да я наложи и утвърди като авторитетно звено в младото висше учебно заведение. През онези години у нас хабилитираните ботаници с преподавателски опит и асистенти, които биха могли да се хабилитират, са много малко. Предложено е на гл. ас. Асен Янев от Катедрата по систематика на растенията и растител-

на география при СУ, но той отказва и тогава като възможен вариант започва да се спряга името на Димитър Делипавлов, доцент по ботаника (но агроном по образование!) във ВСИ (сега Аграрен университет) в Пловдив. Научил за тази „опасност“, акад. Д. Йорданов, който твърдо държеше ботаниката в биологическа специалност да се преподава от биолози, категорично възразява пред Министерството на просветата. Отговарят му, че щом няма друг подходящ човек, ще трябва да се направи компромис. „Има такъв човек! – контрира ги той. – Моя главен асистент Димитър Воденичаров. Ще му обявим конкурс за доцент, той има всички качества за това и той ще оглави катедрата!“ От министерството не възразяват. Акад. Д. Йорданов беше тогава ректор на Софийския университет, директор на Института по ботаника при БАН, народен деятел на науката, известен учен и общественик, ползваше се с много голям авторитет и доверие, думата му се чуваше и с него се съобразяваха.

По това време Д. Воденичаров е на научна екскурзия по езерата в Рила и научава новината след завръщането си в София. „Димитре – заявява му акад. Д. Йорданов, – ще ти обявим конкурс за доцент и след избора отиваш да оглавиш катедрата по ботаника в Пловдив. Може и много да не си съгласен, но... подавай си документите.“

Така 33-годишният Д. Воденичаров, ученик на акад. Д. Йорданов и чл.-кор. Александър Вълканов, един от първите ботаници у нас, защитил кандидатска (доктор-

ска) дисертация, и най-добрият специалист по водораслите в България, идва в Пловдив, става ръководител на катедрата по ботаника във Висшия педагогически институт (ВПИ) и започва да чете първия курс по систематика на растенията със студентите от 2-ри курс биология. За същата учебна година към катедрата се обявяват и 3 нови асистентски места: 2 по анатомия и морфология на растенията и 1 по систематика. Местата по анатомия и морфология заемат гимназиалната учителка в с. Врабево, Ловешко, Дафина Нинова, завършила преди 2 години биология със специализация по ботаника, дипломантка на Д. Воденичаров, и Мария Кабасанова, гимназиална учителка в Пловдив, завършила преди 6 години биология с педагогически профил. Лекциите по дисциплината идва да чете гл. ас. Надежда Петрова от катедрата по анатомия и физиология на растенията в СУ (две години по-късно Н. Петрова почина и лекциите пое Д. Воденичаров). Третото конкурсно място заема Георги Илков, току-що завършил биология със специализация по ботаника, също дипломант на Д. Воденичаров (другият асистент по систематика е Сн. Мирова). Следващата учебна година, 1963/1964-та, студентите започват да слушат и курса по физиология на растенията. Първата асистентка по тази дисциплина става Петя Душкова, завършила същата година биология със специализация по ботаника (когато през есента на 1963 г. Душкова постъпва в катедрата, тя няма още 23 години и е най-младата асистентка в института), а лекциите идва да чете доц. Симо Тодоров от катедрата по анатомия и физиология на растенията в СУ, две години след него – ст. н. с. Христо Дилов, след това – ст. н. с. Иван Йорданов, и двамата от БАН.

Вторият семестър на учебната 1963/1964 г. първите студенти третокурсници имаха щастието да слушат лекции по растителна география при 81-годишния акад. Николай Стоянов, един от най-големите български ботаници, учен от световна величина. Въпре-

ки напредналата си възраст той беше приел поканата на Д. Воденичаров и това беше знаменателно събитие не само за биолозите, а и за целия институт.

Аз завърших биология със специализация по ботаника през 1963 г. при акад. Даки Йорданов и бях поканен от него да кандидатствам на обявеното асистентско място в катедрата по систематика на растенията и растителна география в СУ, на която той беше ръководител. Случи се така, че през лятото се разболях, лежах по болници и пропуснах всякакви срокове за подаване на документи и явяване на конкурсен изпит в СУ и Института по ботаника при БАН, за където също беше обявено място след конкурса в университета. Няколко месеца по-късно, в началото на 1964 г., получих покана от Д. Воденичаров да кандидатствам за стажант-асистент (една нова форма на преподавателска и научна работа във ВУЗ) в неговата катедра – в момента място за редовен асистент нямаше. Подадох документи (конкурсът беше само по документи), бях избран и на 1 март 1964 г. станях член на Катедрата по ботаника при ВПИ. (По същото време стажант-асистенти в института бяха физиците Теодора Станева и Николай Жилков.) В нейния състав влизаха още лаборантите Юлия Мечикян (към анатомията и систематиката) и Стефка Бонева (към физиологията; през есента на 1964 г. тя се премести в катедра „Геология“ и на нейно място дойде специалист-агроном Цветана Костова), както и общият работник Стефан Божков (след година-две бай Стефан се пенсионира, беше първият пенсионер в института и по този повод беше изпратен на едно от общите събрания и получи плат за костюм като подарък от ръководството). През есента на 1965 г. за втори асистент по физиология в катедрата беше назначена Ангелина Тодорова, учителка в гр. Монтана, завършила преди 9 години биология със специализация по физиология и биохимия на растенията.

В катедрата аз имах същите задължения като другите асистен-

ти – водех упражнения, участвах в практиките и се занимавах с научна работа. Само натоварването ми беше по-малко и... заплатата, разбира се. След изтичането на предвидения за стажант-асистентите двугодишен срок, поради липса на място за редовен асистент, за новата 1966/1967 учебна година бях назначен за хонорарен асистент (но на постоянна работа със заплатата и признаване на трудовия стаж!). През м. юни същата година се явих в БАН на обявения конкурс за ботаник в Природонаучния музей в Пловдив (научните групи в музеите се водеха като филиали на съответните институти при БАН) и на 1 юли 1967 г. постъпих на работа в музея като научен сътрудник и завеждащ отдел „Ботаника“. Въпреки че напуснах катедрата, продължих с прекъсвания да водя упражнения, да участвам в практиките, по-късно и да чета лекции.

Но да се върна отново към онези далечни години от първите стъпки на ботаниката в сегашния Пловдивски университет. Може би е излишно да споменавам колко трудно беше началото: бедна (меко казано) материална база, липса на средства и техническа помощ, липса на опит, битови неуредици (живеехме по квартири, спяхме по кабинетите и лабораториите)... Но бяхме млади, енергични и ентусиазирани, не се щадахме и не обръщаме внимание на битовите и материалните неща. Почти цялото ни време отнемаше подготовката за упражненията и уреждането на лабораториите, набавянето на необходимите технически средства и пособия, събирането на материали в природата и приготвянето на препарати... Нямаше събота и неделя, нямаше почивни и празнични дни, бяхме все на тепето, често оставахме до късно през нощта (че и цялата нощ!), за да подготвяме и преглеждаме препаратите или да проверим ще станат ли опитите на упражненията през следващия ден. Когато не бяхме на тепето, събирахме материали в природата, обикаляхме магазините на Учтехпром, налагаше се често да „прескачаме“ и до София на „просия“ по катедри и институти и какво ли още не. Спомням си, че на третия или четвъртия ден от постъпването ми в катедрата Воденичаров ме изпрати при свой познат асистент в Химическия факултет в София (известния по-късно проф. Стоян Бодуров) с молба да даде някои химикали, колби, епруветки, пипети и други такива материали.

Напълнихме един кашон и на връщане във влака през цялото време бях нащрек да не би при лашкането и люлеенето на вагоните съкларията да се изсипе на главите на нищо неподозиращите в купето пътници.

За да имаме подръка живи растения за упражненията и опитите, по идея на Воденичаров на терасата над физкултурния салон (сега надстроена) беше сглобена от дърво и стъкла оранжерия, оборудването и поддържането на която беше възложено на мен. Воденичаров се уговори с управителя на ботаническата градина в Балчик Н. Момчилов да ни заделят за оранжерията и двора на тепето растения (саксии и фиданки) и аз заминах за Балчик с камиона на института, единственото тогава моторно превозно средство (!), да ги докарам. На отиване пътувахме заедно с химика доц. Стефан Иванов, който отиваше по рабо-

кдето сега е паметникът на Сашо Сладура, да направим алпинеум и да го засадим с редки и интересни растения от българската природа. За тази цел заедно с общия работник бай Тошо и шофьора Таньо докарахме няколко камиона пръст от околностите на Пловдив, а после с трима студенти 2 дена къртихме бигорни камъни над Бачковския манастир, търкаляхме ги с лостове надолу до водопада, товарихме ги на камиона, разтоварвахме ги на тепето и сами, по мой проект, моделирахме алпинеума. Още същата година посадихме по него растения, изкопани в Родопите, Рила и други места, и той действително заприлича на истински алпинеум. Не беше голям, но добре оформен, от „Градини и паркове“ го одобриха и поеха ангажмента да го поливат. Останалата затревена част от площадката превърнах в жива колекция с видове от род „Омайниче“ (*Geum*), който

Първите асистенти в катедра „Ботаника“: Дафина Нинова, Снежина Мирова, Петя Душкова, Стефан Станев, Мария Кабасанова (липсват Георги Илков и ръководителят на катедрата Димитър Воденичаров). Април, 1964 г.

та във Варна, седнали на вестници в каросерията, а на връщане аз отново бях в каросерията, този път повечето време прав, за да пазя саксии да не се търкалят и изпочупят по завоите и нанадолнищата... После фиданките трябваше да се засадят в двора, саксии в оранжерията да се подредят, торят и поливат, да се монтират електрически радиатори (тогава живеех в една от стаята на тепето и често ставах през студентите нощи да проверя дали релетата на радиаторите работят), ангажирах и баща си, който чак в Силистра намери подходящи рогозки от камъш.

Освен оранжерията, с Воденичаров решихме на площадката пред старата сграда на тепето,

род разработвах за многотомната „Флора на Република България“. За съжаление след моето напускане нямаше кой да се грижи за живите растения и създадените с толкова труд и усилия оранжерия и алпинеум бяха занемарени и напълно изоставени.

Наред с оранжерията и алпинеума имаше амбицията да създадем и хербарий, необходим за учебната и научната работа. Като начало Воденичаров беше издействал да получим известен брой дубликати от хербария в Софийския университет и по-нататък ние трябваше да го допълваме и обогатяваме. Хербарият се помещаваше в първата стая вдясно във фойето, в съседство с физкултурния салон (сега стаята е лабора-

тория, а физкултурният салон – концертна зала на АМТИИ). Когато аз дойдох, шкафовете и кутиите за растенията бяха готови, към софийските растения колегите и най-вече Сн. Мирова, която отговаряше за хербария и беше полагала най-много грижи за него, бяха прибавили и свои материали, събирани предишната година при една колективна научна екскурзия в Рила, но работата по обработката, подреждането и комплектуването на хербария тепърва предстоеше. На първо време го попълнихме с нови растения, събрани от друга колективна екскурзия в Рила през лятото на 1964 г., по време на студентските практики и при моите обиколки в Рила, Родопите, Средна гора и др. във връзка с научната ми тема върху род *Geum*. Предвиждаше се към хербария да се прибави и една ценна колекция с около 2000 хербарийни листа, която получихме в наследство след закриването на Полувисшия учителски институт (той заемаше северното крило на сградата, където сега е АМТИИ) през 1966 г., закупена навремето от известния садовски учител Вацлав Стрибърни. Оставена дълги години без всякакви грижи, колекцията беше в много лошо състояние и в продължение на 4 – 5 месеца аз се занимавах с нейното преглеждане, подреждане и картотекиране. Няколко години по-късно тя беше предадена за по-добро съхранение в Природонаучния музей, а след окончателната ѝ обработка – на хербария в Института по ботаника при БАН. След моето преминаване в музея и на Сн. Мирова в друга катедра в ботаниката нямаше друг специалист по висшите растения, който да се занимава с хербария, и той остана да служи главно за учебни цели. Първоначалната ни идея да изградим хербарий, който да се ползва и при научни изследвания, както хербариите в Института по ботаника, в Биологическия факултет на СУ, в Аграрния университет и в Природонаучния музей в Пловдив, не се осъществи.

Спрях се по-подробно върху работата по изграждането на оранжерията, алпинеума и хербария, тъй като аз бях най-пряко ангажиран с тях. Но хамалогията и вършенето на много несвойствена за един асистент работа не беше само моя „привилегия“. Доц. Д. Нинова ми е разказвала например как сами са си боядисвали масите и шкафовете в лаборатори-

Индийски учени откриха ново семейство земноводни

Учени от Индия откриха неизвестен досега представител на безкраките земноводни. Намерените животни приличат на червей или змия. На базата на проведените генетически анализи изследователите са дошли до извода, че това е не само нов вид животинно, а цяло семейство, което е неизвестно за науката.

Ръководителят на изследванията, професор Сатяхама Дас Биджу, отбелязва, че при полеви условия практически не е възможно да се определи принадлежността на намерените животни към конкретен вид, затова се е наложило да направят детайлни проучвания в лаборатория. При изследването на тяхното ДНК е установено, че безкраките зем-

Възрастен Chikilidae и неговите яйца в почвата на Североизточна Индия

новодни са ново семейство, на което учените дали названието Chikilidae. На езика на жителите, населяващи територията, на която са открити земноводните, това означава „червей“. След изследванията на генетически материал е констатирано, че Chikilidae

има много общо с африканските безкраки земноводни. При един от еволюционните етапи тези животни са се разпръснали в резултат на разделянето на суперконтинента Гондвана на Африка и Индия.

Учените са успели да опишат и начина на живот на

новооткритото семейство. Обикновено представителите на земноводните живеят в горните слоеве на почвата или под слоя от окапали листа. Но Chikilidae са приспособени към по-различен начин на живот. За това може да се съди по техния череп, който е приспособен за риене на почвата. Въпреки че имат очи, животните почти нищо не виждат, а повърхността на телата им е гладка, което им позволява без проблем да се движат в земните слоеве.

По отношение на тяхното хранене – те унищожават вредителите по посевите, а също така разрохкват почвата, което ги прави ценни а човека.

По материали от чуждия печат

➡ От стр. 9

ята, как няколко дни е обикаляла строителни обекти и складове да търси подходяща мивка за лабораторията, и още, и още... Тогава тези неща за нас бяха ежедневие и ние ги приемахме за нещо съвсем естествено.

Въпреки прекомерната ни заетост с преподавателска и техническа работа намирахме време да се занимаваме и с научни изследвания. По идея на Воденичаров, съгласувана и одобрена от акад. Д. Йорданов, основните направления на научноизследователската работа в катедрата трябваше да се развиват в две основни посоки: изучаване на българските ендемични растения и на водораслите в България. По първата тема следваше да се проучва морфологията и анатомията на ендемитите (върху това работеха Д. Нинова и М. Кабасанова), както и тяхната хорология, таксономия и екология (това беше задачата на Сн. Мiroва и на мен). С втората тема бяха ангажирани Д. Воденичаров, Г. Илков и П. Душкова. Ръководител и координатор на цялата изследователска работа беше Д. Воденичаров. За изследванията по втората тема по негова идея се постави началото и на колекция от водораслови култури. За тази цел той отстъ-

НАЧАЛОТО...

пи големия си кабинет (сега там е 1-ва ботаническа лаборатория) и се премести в малката лаборантска стая, а специално за поддържане на колекцията през юни 1965 г. беше привлечена за лаборантка Маринка Дерменджиева, дотогава на работа в Института по рибарство край Пловдив. За колекцията се полагаха големи грижи, тя беше единствена по рода си в България и след време се превърна в солидна база за експериментални алголожки проучвания. Бяха публикувани и първите резултати от научната работа в катедрата: статията на Д. Воденичаров и Д. Нинова върху морфологията на полена на ендемичното българско омайниче (*Geum bulgaricum*), на Д. Воденичаров и М. Кабасанова върху анатомията на същия вид, на Д. Воденичаров и П. Душкова върху влиянието на пептон за диференциране на щамове водорасли, няколко статии на Воденичаров върху хорологията и таксономията на водораслите, под негова редакция и авторско участие завърши работата и по „Определител на водораслите в България“, в който с разработката на няколко семейства участваше и Г. Илков, публикувани бяха и три мои фло-

ристични статии, едната в съавторство със Сн. Мiroва. Тук бих искал да добавя, че тогава никой от нас не можеше да се посвети на разработката на кандидатска (докторска) дисертация – бяхме изцяло погълнати и ангажирани с преподавателска работа и създаване на необходимата материална база. Именно това обяснява защо първите асистенти в катедрата защитиха дисертации едва 12 – 13 години след постъпването си на работа и късно се хабилитираха. Впрочем такава беше съдбата на повечето от тези, които „наливаха основите“ на Пловдивския университет.

Не мога да отмина и атмосферата в катедрата през онези години. Живеехме заедно и в приятелство, взаимно си помагахме и заедно празнувахме („специалитетът на заведението“ при чистите ни събирания в катедрата беше картофената салата на колежките), заедно ходехме на екскурзии и на череша в Куклен, на театър и на кино. Така продължи до есента на 1965 г., когато поради ред обективни и субективни причини добрият климат в катедрата се пропука, промени се и за година-две първоначалният ѝ състав се разпадна: М. Кабасанова и Сн. Мiroва пре-

минаха към методиката на обучението по биология, Г. Илков отиде на работа в БАН, аз – в Природонаучния музей, а през 1974 г. от ботаниката се обособи нова катедра – Физиология на растенията, с пръв ръководител доц. Георги Кименов. От първоначалния състав в катедрата останаха само Д. Воденичаров и Д. Нинова. В интерес на истината трябва да добавя обаче, че около 1970 – 1971 г. и те направиха опит да преминат на работа в София: Воденичаров – в СУ, Нинова – в Лесотехническия институт, но някои „съображения“ им попречиха да заемат местата, които обективно заслужаваха.

Споменах, че през 1966/1967 г. бях хоноруван асистент. Тогава, през пролетта на 1967 г., се обяви конкурс за редовен асистент по систематика на растенията и Воденичаров ме покани да кандидатствам. Аз обаче вече бях решил да премина на работа в музея и мястото зае Иван Киряков, който стана първият член на тази катедра, възпитаник на Пловдивския университет. Сега вече всички преподаватели и биолози специалисти в катедрата са местни кадри. Единствената от първите, която продължава да чете лекции, макар и на граждански договор, е доц. д-р П. Душкова.

ЕДНО, МНОГО И ВСИЧКО

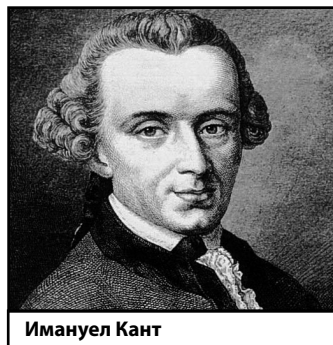
Румен ДЕНЕВ

Кьонигсберг значи на български Град на кралете. Не знам какви крале са властвали там, но величието му се изразява изключително в това, че там е живял Кралят на философията Имануел Кант. В малката си брошура от 1795 г. „Към вечния мир“ той нахвърля в едри щрихи това, което днес се проектира в света и в Европа. Без да влизам в подробности, ще спомена само няколко от основите на неговата философска архитектура. Това са: всеобщият мирен договор между държавите, премахването на постоянните армии, гражданското устройство на всяка държава да бъде републиканско, международното право да бъде основано върху федерализма на свободни държави, правото на гражданите на света да бъде ограничено до условията за всеобщо гостоприемство и пр.

По повод на несъгласуването между политиката и морала по отношение на вечния мир Кант пише: „Политиката казва: „Бъдете умни като змиите“; моралът добавя (като ограничаващо условие): „и без притворство като гълъбите“. Ако едното и другото не могат да съществуват заедно в една заповед, то действително има спор на политиката с морала...“ И продължава: „При все че положението: честността е най-добрата политика, съдържа една теория, на която твърде често за съжаление практиката противоречи, все пак също така теоретичното положение: честността е по-добра от всяка политика, се възвисява над всяко възражение...“ и пр., и пр. Великият Кант е автор на мъглявинната теория за образуване на Галактиката, така че, ако успеем да понижем с поглед мъглите на неговия начин на изразяване, трябва да признаем, че след два века мислите му се потвърждават. А може би се е изразявал така, защото в Прусия, за да запазиш професорската си катедра, е трябвало да си малко (ама малко!) тъмен? Кой знае? Кьонигсберг е бил едно място, което хем е крепост (Замък), хем търговски, промишлен, образователен и културен център (Град). Тази двусмисленост, дихотомност, раздвоеност на тогавашните нем-

ски градове е нещо като двуглавите агнета, които са били показвани като куриози по панаириите. Градозамъкът е рожба на едно противоестествено съвкупление между феодалното имение и новия градски живот. Огнената граница между тях минавала през сърцето на всеки човек, минава и сега. Злободневна нагледност е например Дамаск, който е точно в това раздвоение. Не може повече да бъде Замък, но не е още и Град. Дамаск е бил истинското духовно сърце на Византийската империя, докато Константинопол е бил повече административен, военен и пазарен център. От Сирия е великият християнски поет св. Ефрем. Сега пред очите ни се ражда единен арабски народ. Ражда се, но все пак не се е родил още. Дамаск е ключът към това и към съгласието между исляма и християнството в културен план с един вектор към Ливан. Съгласие не значи единство, а хармония между два гласа с различен тембър и с различна височина на тона.

Великият Кант създава инструментите, с които мислителите да копаят в каменоломните на мъдростта. Това са дванадесет категории в областта на разсъдка (много общи понятия), разделени в четири групи по три. Освен тези дванадесет има и още в областта на логически-

Имануел Кант

те съждения и аксиоми на нагледа и други подобни, но аз ще се спра на категориите от първия ред разсъдъчни категории, и то само на една група. В нея са понятията ЕДНО, МНОГО И ВСИЧКО. Тъй като те могат да бъдат използвани за каква да е конкретност, ще ги използвам по отношение на обществото. Впрочем конкретност означава определеност, вещественост и видимост. Иначе Кантовите категории са празни от конкретност и приличат на шаблони, които се налагат върху човешката опитност. Опростявам нещата, но не чак толкова.

Като ЕДНО можем да определим (да конкретизираме, да овеществим, да олицетворим) народа. ЕДНОТО ражда МНОГОТО (различните човешки същества, които са индивидуални, т. е. всеки е различен в границите на ЕДНОТО, което го е родило). МНОЖЕСТВОТО от различни човеци ражда понятието ВСИЧКИ. Ето тази троичност между ЕДНО (българския народ), МНОГООБРАЗИЕТО на личностите, които това ЕДНО ражда, и идеята, че:

„Ний ВСИЧКИ сме деца на майката земя...“,

както с патос пее гениалният поет младеж Смирненски, това са трите кита, на които се държи равновесието на Града. Понесен от течението на тези мисли, ще цитирам един поет, кого-

то имах честта да познавам, на когото съм чувал гласа и с когото съм разговарял за „народните работи“. Най-великият български поет от втората половина на XX век Иван Динков има следната сентенция: „Българският народ „се състои“ от три песни: „Жив е той, жив е“, „Тих бял Дунав“ и „Върви, народе възроде-ни“. Различни песни изразяват троичността на битието на един българин: бивайки капка от извора на ЕДНОТО, българския народ, бивайки със собствена духовна кристална решетка и бивайки един-единствен и неповторим в МНОЖЕСТВОТО, като е по-талантлив, по-умен или по-късметлив от другия. Но във времена на големи беди или във велики народни празници да стане част от ВСИЧКИ. На битка и на празник ходят ВСИЧКИ! Когато някой е в беда в България или българин е в беда в чужбина, той се нуждае от ВСИЧКИ. Двете тенденции, които са противоположни наглед: многообразието и общността (много и всички), са и двете общи идеи за съществуването на две основни партии в Града. Едната партия е партия на личното щастие и личния успех, а другата – на общите интереси на всички. Едното, народът, се организира в държава (т. е. демокрация), която е представена от един държавник, който е съветван и възпиран, ако се наложи, от държавно събрание, избрано от двете основни партии, които споменахме по-горе. Рано или късно, забравили произвола на Замъка, ние, българите, ще се образуваме, научим и самовъзпитаваме в тази „света“ троица на гражданските добродетели...

КОГНИТИВНАТА ЛИНГВИСТИКА

Петър ДИМИТРОВ

Когнитивната лингвистика е модерна школа на лингвистичната мисъл, възникнала в началото на 70-те години на XX век в знак на недоволство от формалните подходи към езика (заложен в генеративната лингвистика на Ноам Чомски). Тя е изключително повлияна от появата на модерната когнитивна наука (или когнитивистика) през 60-те и 70-те години на XX век – най-вече що се отнася до работки, свързани с човешката категоризация, и по-ранни и традиционни теории като гешалт психологията.

Начало на когнитивната лингвистика се поставя приблизително през 1975 г. Именно 1975-а е годината, в която Джордж Лейкф за пръв път употребява и самия термин „когнитивна лингвистика“. Малко преди това Лейкф се отказва от по-ранните си опити да създаде генеративна семантика, като слее трансформационната граматика на Чомски с формалната логика. Според Чомски синтаксисът не е пряко зависим от семантиката, контекста, енциклопедичното знание, паметта, когнитивната преработка на информацията, комуникативните цели, както и от всяка част на човешкото тяло. Все пак, докато работи по своята генеративна семантика, Лейкф забелязва „доста случаи, в които семантиката, контекстът и други подобни фактори „навлизали“ в системата от правила, направляваща синтактично разпределянето на фрази и морфеми“. Тези фактори поражда „нередности“ в синтаксиса, както се изразяват самите генеративисти.

По същото време Лейкф осъзнава, че езиковите единици с преносно значение (като метафората и метонимията) не са просто лингвистични украси, или дори по-лошо – отклонения, а че са част от ежедневната реч, която влияе на начина, по който възприемаме, мислим и действаме. Той започва своето сътрудничество с философа Марк Джонсън през 1979 г. и една година по-късно заедно публикуват основополагащата книга „Метафорите, с които живеем“. Тя е и първата публикация, която приковава вниманието на читателите към „новородената“ когнитивна лингвистика.

Но Лейкф не е първият, неудовлетворен от трансформационната лингвистика през 70-те години. Общо взето, „ког-

нитивната лингвистика не възниква само от един източник, тя няма централен гуру и кристализиран формализъм“. Всъщност към 1975 г. Чарлз Филмор вече работи върху „своята“ рамкова семантика, а Ланакър полага основите на когнитивната граматика, първоначално наречена „пространствена граматика“. Ленърд Талми пък завършва дисертацията си през 1972 г. и започва да въвежда принципи от гешалт психологията в лингвистичния анализ. Заимствайки някои от проникновенията на Талми – особено концепциите „фигура“ и „фон“, Ланакър разработва своята собствена теория на концептуалното очертаване – една теория, която веднага заема централно място в когнитивната лингвистика.

Първоначалните научни изследвания през 70-те и 80-те години се извършват от относително малък брой учени. В началото на 90-те години научноизследователската дейност придобива по-голям мащаб, расте също и броят на учениците, които вече се идентифицират като „когнитивни лингвисти“. През 1989/1990 г. е създадено т.нар. „Международно общество на когнитивната лингвистика“, учредено е и научното списание „Когнитивна лингвистика“. По думите на Роналд Ланакър това „поставя началото на когнитивната лингвистика като изрично обосновано, осъзнато интелектуално движение“.

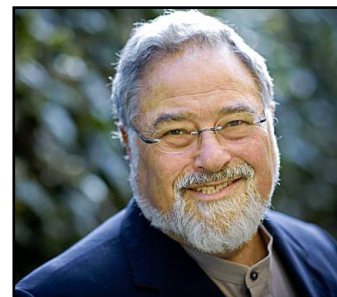
Тъй като когнитивната лингвистика не е специфична теория, тя бива описвана като „движение“ или „начинание“. Вместо това тя е един подход към лингвистиката, приел редица общи принципи, предположения и възгледи, които са най-вече ориентировъчни по характер. Това води и до доста допълващи и застъпващи се (а често

и конкуриращи се една с друга) теории.

Като всички други лингвисти, и когнитивистите изучават езика заради самия него – опитват се да опишат и обяснят систематичността и структурата му, функциите, които изпълнява, и начина, по който тези функции са реализирани в езиковата система. И все пак най-важната причина, поради която когнитивните лингвисти изучават езика, произхожда от предположението, че езикът отразява характера на мисловния процес. Следователно да изучаваш езика от тази гледна точка, означава да изучаваш схеми на концептуализация. Езикът предлага „прозорец“ към когнитивното функциониране, давайки прозрения за естеството, структурата и организацията на мисли и идеи. Най-важният начин, по който когнитивната лингвистика се различава от други подходи към изучаването на езика, е в предположението, че езикът отразява определени съществени особености и композиционни отличителни белези на човешкото съзнание. Това предположение води до изводи с изключително трайни последици за обхвата, методологията и моделите, разработвани в тази наука.

Има два ключови ръководни принципа, споделяни в значителна степен от когнитивните лингвисти: това са т. нар. „обобщаващ ръководен принцип“ и „когнитивен ръководен принцип“. Тези два принципа лежат в основата на насоката и подхода, приети от практикуващите когнитивни лингвисти, също и на предположенията и методологиите, които служат за изработването на теории в двата основни отрасъла в когнитивната лингвистика: когнитивна семантика и когнитивни подходи към граматиката (терминът би трябвало да бъде просто „когнитивна граматика“, но това е името на основната разработка на Роналд Ланакър). За тях малко по-надолу.

Обобщаващият ръководен принцип гласи, че езикът се характеризира с основни принципи, които се проявяват и ръководят всички аспекти на

Джордж Лейкф

човешкия език (например фонология, морфология, синтаксис и т.н.).

Когнитивният ръководен принцип гласи, че на езика са присъщи някои основни принципи, които съответстват на това, което знаем за съзнанието и мозъка от други дисциплини (най-вече от другите когнитивни науки – психология, философия, антропология, изкуствен интелект, невробиология).

Една теория, която е основополагаща за развитието на когнитивната лингвистика, е тезата за въплътеното познание. Тази теза стои в епицентъра на множество изследвания в когнитивната лингвистика. Тя гласи, че човешкото съзнание и концептуалната организация на информацията са функции на начина, по който нашите специфични тела взаимодействат с околната среда, която обитаваме. Или казано по-просто – концептуалната ни структура е устроена на базата на въплътени индивидуални преживявания.

Когнитивната лингвистика може най-общо да бъде разделена на две главни области: когнитивна семантика и когнитивни подходи към граматиката. Но за разлика от формалните подходи към изучаването на езика, които придават особено значение на ролята на граматиката, когнитивната лингвистика набляга на значението (семантиката). Според когнитивния възглед семантичният модел (когнитивната семантика) трябва да бъде очертан, преди да бъде разработен адекватен граматичен такъв. Следователно когнитивната граматика е зависима от когнитивната семантика и при-

„ПОГЛЕД ПРЕЗ РАМО“

ПЛОВДИВСКАТА ЕТНОЛОГИЯ 20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО

Д-р Мария Кисикова

На 20 март 2012 година в 18. аудитория на Пловдивския университет беше представена последната книга на проф. Тодор Ив. Живков „Поглед през рамо“, излязла от печат в края на миналата година. Събитието беше организирано от Катедрата по етнология съвместно със Студентския етнологичен клуб „Проф. Тодор Живков“ и е първото от поредицата събития, които ще съпътстват честванията по случай 20 години от създаването на катедрата в Пловдивския университет.

Гости на представянето бяха проф. Веска Кожухарова-Живкова – съпруга на проф. Тодор Ив. Живков, и доц. Валентина Ганева-Райчева (ИЕФЕМ-БАН) – ученичка на проф. Т. Живков и дългогодишна преподавателка в Катедрата по етнология на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Събитието започна с филм, разказващ за живота и делото на проф. Тодор Живков, който проследяваше неговите търсения, трудности, научни прозрения и в професията, и в личния живот. Особено личен и емоционален текст, посветен на проф. Живков, представи доц. Мария Шнитер – декан на Философско-историческия факултет и един от съоснователите на пловдивската Катедра по етнология. В продължение на повече от десетилетие заедно с екипа от млади учени и преподаватели, които

се събират тук, доц. Шнитер и проф. Живков отстояват правото на катедрата да съществува. 20 години по-късно пловдивската етнология е школа, вече наложила се в българското и в международното научно пространство.

Доц. Валентина Райчева представи съдържанието на книгата „Поглед през рамо“, като засегна основните проблеми и постави по-важните акценти; по този начин ни направи съучастници в едно интелектуално пътешествие из мисловната вселена на проф. Живков. Книгата включва в по-голямата си част непубликувани досега текстове, а съставителят, проф. Кожухарова, се е постарал да запази в най-голяма степен автентичността на авторския глас – дори заглавията на отделните раздели са изписани с неговия почерк. Един раздел от книгата включва лекции,

които проф. Живков е чел пред етнолози в Пловдивския университет. Пловдивската следа е продължена с корицата на книгата. За нея проф. Кожухарова избира една от любимите картини на проф. Живков – „Апокалипсис“ на Златко Бояджиев.

На финала Веска Кожухарова сподели и своите мисли като съставител на книгата и като човек, който в най-голяма степен е съпреживявал търсенията на проф. Живков. Тя разказа от първо лице за човека и учения Тодор Ив. Живков пред студенти

от специалностите „Етнология“, „Социология“, „Социална антропология“ – приемниците и продължителите на неговото научно наследство.

Представянето на последната книга на Тодор Ив. Живков „Поглед през рамо“ е началото на поредица от събития, организирани по случай честването на 20 години етнология в Пловдивския университет. В началото на следващата академична година ще се проведе научна конференция и среща на възпитаници на Катедрата по етнология, както и редица съпътстващи събития.

Междувременно Студентският етнологичен клуб продължава своята активна дейност, като анонсира гостуването на доц. Веселка Тончева на 11 април 2012 година. Тя ще представи последната си книга – „Българите от Голо Бърдо, Албания – обредност и музика“ (с прожекция на документирана сватба от с. Големо Острени). Допълнителна информация за събитието ще бъде публикувана на сайта на Философско-историческия факултет. Всички, които имат интерес, моля да започват!

➔ От стр. 12

ема нейните водещи принципи. Това е така, защото в рамките на когнитивната лингвистика на граматиката се гледа като на съдържателна и смислова система сама по себе си (и от само себе си), която по тази причина споделя важни отличителни свойства със системата на лингвистично значение и не може да бъде смислово отделена от нея.

Когнитивната семантика се ангажира с изследването на взаимоотношенията между индивидуалното преживяване, концептуалната система и семантичната структура, „закодирана“ чрез езика. По-специално когнитивистите, занимаващи се със семантика, изследват как знанието е представено и подредено в съзнанието (концептуалната структура) и семантичната постройка (концептуализацията). Когнитивните семантици „използват“ езика като лупа-

Когнитивната лингвистика...

та, през която тези когнитивни явления могат да бъдат проучвани. Оттук следва, че когнитивната семантика е колкото модел за изучаване на лингвистичната семантика, толкова и такъв за изучаване на съзнанието.

Когнитивните граматични наблягат върху изучаването на когнитивните принципи, които пораждат лингвистичната организация. Тези учени имат за цел да представят един по-детайлен описателен отчет на единиците, от които се състои даден език. Когнитивните подходи към граматиката не са ограничени само до изследването на аспектите на до голяма степен независимата от семантиката граматична структура, както често стоят нещата при по-традиционните формални подходи. Вместо това когнитивните подходи към граматиката обхващат целия запас

от езикови единици, определени като формално-смислови двойки (или конструкции). Това изисква общоприетото схващане за ясно разграничени един от друг „подмодули“ на езика да бъде отхвърлено – то не може да бъде смислово поддържано в когнитивната лингвистика, където границата между когнитивната семантика и когнитивните подходи към граматиката не е толкова ясно очертана. Напротив, на семантиката и граматиката се гледа като на двете страни на една и съща монета: да подходиш когнитивно към граматиката, означава да изучаваш езиковите единици и следователно самата езикова система. Да подходиш когнитивно към семантиката, е да направиш опит да разбереш как езиковата система е свързана с концептуалната система, която на свой

ред води до въплътеното познание. Интересите и на когнитивните семантици, и на когнитивните граматични, следователно и на двата дяла на науката, са взаимодопълващи се. Все пак от практическа гледна точка е добре когнитивната лингвистика да бъде разделена на тези две сфери на изучаване, най-вече с учебни цели (преподаване и учене). Това разделение обаче не трябва да бъде разбирано като индикация, че двата дяла на когнитивната лингвистика са независими една от друга области на изучаване и проучване на езика.

В нашия университет има преподаватели, занимаващи се активно с когнитивна лингвистика – това са гл. ас. д-р Юлиана Чакърлова от Катедрата по руска филология и гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън от Катедрата по английска филология.

ЕДНО НЕЗАБРАВИМО ДОКОСВАНЕ ДО БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

В лекционния курс по българска възрожденска литература, преподаван от доц. д-р Елена Гетова, бе предвидено и осъществено посещение с учебна цел на Националния исторически музей и Боянската църква. Студенти от Филологическия факултет на Пловдивския университет, изучаващи специалностите БЕРЕ, БЕИ, БЕТЕ, БЕАЕ, БЕИЕ и БЕНг.Е, взеха участие в това събитие и споделиха свои впечатления от видяното.

15 януари 2012 година, неделя, един ден, който се очакваше да бъде изпълнен с емоция. Пътуването ни до София беше свързано с предвидено посещение на Националния исторически музей и Боянската църква. Дали срещата с далечното ни минало щеше да предизвика така желаната емоция? И честно казано, нито студът навън, нито снегът, който валише безспир, успяха да развалят този прекрасен миг на очакваното пътуване.

Първо посетихме Историческия музей! Разказаха ни неща, които преди това не знаехме, видяхме „миналото“, което познавахме само от учебниците си. Сблъскахме се с факти, които ни накараха да се изумим. Всичко видяно: накити, монети, писма, униформи, оръжия, каменни надписи, макети на църкви и още толкова други исторически свидетелства за българските следи в историята, ни накараха да се възхитим. Опитвахме се свържем и преживеем всеки един експонат с познанията, които имаме, или със случващото ни се в сегашния свят. Другото нещо, което

Студът и снегът не помрачиха впечатленията от видяното в Историческия музей и Боянската църква

привлече вниманието ни, беше самият музей. Толкова мрачен, когато е погледнат отвън, и същевременно пазещ и разказващ една ужасно дълга история, която години наред е оставала скрита за очите на обикновения българин. Направиха ни впечатление и самите зали, разположението също. Видяхме различни видове носии, костюми от известни български филми като „Време разделно“, „хан Аспарух“, „Сватбите на Иван Асен“, „Крадецът на прас-

кови“. Посещението ни там беше изпълнено с една нестихваща емоция. Представен ни беше и документалният филм „Загадките на Паисий“, с който искахме да отбележим съпричастието си към големия бъл-

време заключвани врати. Възхитихме се отново на видяното, на стенописите, на начините, по които е рисувано и писано. На онези блестящи в културно отношение векове, които на пръв поглед не са чак толкова далечни, но като развитие остават уникални в европейската карта на световното наследство. Определено успяхме да прекратим времевата граница и да се пренесем в пространството на една невероятна красота. И никога няма да забравим онази изразност, онези изящно изобразени лица, които казват и премълчават толкова много. Всичко беше така направено, до такава степен изваяно, че дори не смеехме да повярваме на фактологията, настояваща за голямата отдалеченост на изобразеното във времето. Боянската църква определено ще остави спомен у нас, който ще ни връща към видяното и чутото. И винаги когато се сетим за този феномен на културата ни, ще е с възхищение.

Неделя, 15 януари, един смразяващо студен зимен и снежен ден, но вече изпълнен с преживявания. Беше наистина едно хубаво пътешествие, което няма да забравим!

**Впечатленията събра
и подреди Анета Ангелова,
БЕРЕ, II курс.**

ИЗЛОЖБА НА НАУЧНИ ИЗДАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТСКАТА БИБЛИОТЕКА, КОЯТО РАЗПОЛАГА ВЕЧЕ И С УНИКАЛНА АПАРАТУРА ЗА РАБОТА С МИКРОФИЛМИ

Изложба базар „Нова руска и западна научна литература“ се проведе в Централната университетска библиотека от 12 до 16 март. Изложбата вече се е превърнала в традиция, а организаторите от „Индекс“ ООД (фирма, специализирана в разпространение на научна литература, предимно руски издания) се бяха погрижили и този път да представят интересни заглавия от всички области на знанието. Според директорката на библиотеката

Милка Янкова най-голям интерес са проявили преподаватели и студенти от Факултета по физика и инженерни технологии, Химическия факултет и Факултета по икономически и социални науки. Също по утвърдена вече традиция гостуващите издателства и книгоразпространителски фирми правят дарения на библиотеката. Дарените от „Индекс“ 14 книги са на стойност 412 лева, като сред тях има от областта на психологията, езикознанието, биологията,

икономиката, историята, политологията и др.

Сред новите придобивки на Университетската библиотека е скенер за микрофилми и микрофишове, който е получен в университета благодарение на Философско-историческия факултет. Скенер с толкова високо качество има само в Държавния архив в София. Той ще бъде изключително полезен за хората, които ползват старопечатни издания, много от които са качени на микрофил-

ми. По идея на заместник-ректора по наука проф. Невена Милева е назначен в библиотеката човек, който да работи и с новата апаратура, за да могат тези издания не само да се четат от микрофилмите, но и да се прехвърлят на по-съвременни носители. За преподаватели от Пловдивския университет услугата ще е безплатна, а за външни лица – платена. За използване на нашия скенер вече има поръчка и от чужбина – на преподавател от Краков, Полша.

„Академични срещи В сряда„ организира Лингвистичният клуб

Маргарита ПЕЕВА

Верен на инициативите, които подема, Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“ в Пловдивския университет организира през март две събития, обединени под знака „Академични срещи в сряда“. С това ръководството и членовете на Лингвистичния клуб затвърдиха традицията, започната през февруари от англициста четвъртокурсник Петър Димитров, като по този начин дългогодишната мечта на клуба да организира свои академични срещи стана реалност.

На 13 март в Заседателната зала на ПУ по инициатива на Лингвистичния клуб се проведе среща с преп. Ивайло Дагнев на тема „Ракурси на когнитивната метафора“. В продължение на час и половина гостите слушаха лекция за основните теории в едно от най-модерните направления на езикознанието – когнитивната лингвистика.

Срещата с преп. Ивайло Дагнев беше продължение на първата подобна среща, която постави началото на новата студентска инициатива. И двете лекции бяха оценени от гостите като особено приносни, тъй като това направление е осъждано разработено в българските научни среди.

Лекцията на преп. Ивайло Дагнев се фокусира върху разискването на основните теории в когнитивната лингвистика. Разгледани бяха предпоставките, допринесли за формирането ѝ, както и тезите на учените, написали основополагащи трудове по когнитивистика. От философията на Кант и Декарт, през възгледите на Чомски, Ланакър, Лейкф, Джонсън и още много други известни имена, гостите навлизаха все по-дълбоко в дискусиите за теорията на когнитивната метафора, механизмите на метафоризация и други тези, търсещи връзката между език и съзнание (мислене) на база, различна от научните форму-

лировки на структурализма.

Сред присъстващите, уважили събитието, бяха заместник-деканът на Филологическия факултет и ръководител на Лингвистичния клуб доц. д-р Красимира Чакърова, доц. д-р Светла Пачева-Карабова от Медицинския университет, гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън и гл. ас. Златка Червенкова от Катедрата по английска филология, гл. ас. д-р Юлиана Чакърова – ръководител на Катедрата по руска филология, и ст. преп. Цвета Луизова-Хорева от УХТ – Пловдив. Всички те са едни от малцината преподаватели, избрали да водят дисциплини, свързани с когнитивната лингвистика.

Краят на лекцията бе последван от дискусия. Прозвучаха различни мнения по основни въпроси, а гостите имаха възможността да отправят въпроси към преп. Ивайло Дагнев. Направено бе предложение към преподавателите да се въведе когнитивната лингвистика като част от обучението по общо езикознание във филологическите специалности. До момента подобен опит не е правен, но инициативите на д-р Матюсън и гл. ас. Червенкова в преподаването и дейностите на Лингвистичния клуб по събуждане на интереса у студентската аудитория бяха изключително успешни. Може би когнитивната лингвистика предстои да бъде разработена в по-широк план от българските научни среди.

На 27 март се състоя третата от поредицата „Академични срещи в сряда“, на която лектор бе магистрантът Енчо Тилев (МП „Актуална българистика“). Той представи пред колегите и приятелите резултатите от свое изследване, посветено на стилистично маркираната лексика от старобългарски и църковнославянски про-

СРЕЩА С ВИЦЕ КОНСУЛА НА САЩ

Елизабет АРОМОВА

В ПУ „Паисий Хилендарски“ беше проведена среща с вицеконсула на САЩ Браян Кортвил по инициатива на Асоциацията за подпомагане на академичната общност (АПАО) и Студентския съвет. Темата беше „Възможности за културен обмен между България и САЩ“. Срещата премина като диалог между студентите и вицеконсула, а всички присъстващи можеха свободно да задават своите въпроси.

Браян Кортвил е в страната от година и половина и за това време е научил доста добре български език. Той обясни и причините, поради които студентите ходят на бригада в Америка. Не отсъстваха въпроси относно получаването на различни визи, защото процесът явно се оказва по-труден при туристическата – в повечето случаи кандидатите се оказват потенциални емигранти. За желаещите да заминат на бригада Кортвил обясни, че студентите сами избират какво да работят – от обща до такава работа, изискваща определена квалификация, но всичко зависи от работодателите. Други въпроси, зададени от студенти, бяха и дали може, ако студент прекрати работата поради проблем с работодателя, визата му да бъде прекъсната. Често се случва, ако не са доволни от заплащането или други условия, студентите да напуснат и да намерят по-добра оферта. Условието за кандидатстване в Америка за бакалавърска и за магистърска степен са индивидуални за всеки университет, но почти всички изискват SAT или други еквивалентни варианти. Тези, които желаят да заминат на бригада, могат да посетят сайта на американското посолство, където ежедневно се отговаря на въпроси относно бригадите и визите – <http://bulgarian.bulgaria.usembassy.gov/>.

Г-н Браян Кортвил

изход в съвременния руски и в съвременния български език. Разглежданият проблем е актуален и многостранен, защото подходът към него е едновременно диахронен и синхронен, засегнати са също така и различните фактори, които са повлияли на стилистичната диференциация на лексиката в двата езика. Не са малко и проблемите, с които се сблъскват почти всички изследователи в тази област на езикознанието – например за разграничаването на старобългаризмите, църковнославянизми-

те и русизмите в лексиката на новобългарския език и пр. След представянето на Енчо Тилев, подкрепено и от мултимедийна презентация, някои от колегите лингвисти изразиха мнение по темата и направиха ценни препоръки към докладчика, които ще бъдат от полза при по-нататъшното разработване на въпроса.

С поредната среща, организирана от Лингвистичния клуб, студентската инициатива набира сила, а срещите през април обещава да бъдат още по-интересни.

Ивайло Дагнев

ВИЗИТКА

е преподавател по английски език в Медицинския колеж – Пловдив, и в Езикова школа „Lingua Mundi“. Завършва висшето си образование в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а в момента пише докторска дисертация – изследването е когнитивно, насочено към проучване на термини от анатомията. Има публикации в различни чуждестранни издания. Научните му интереси са в сферата на философията и езикознанието, главно в когнитивната лингвистика.

ЧЕТВЪРТТО ИЗДАНИЕ НА „АЗ ЗНАМ ПОВЕЧЕ“

Анна ГЕНОВА

На 22 март във 2-ра аула на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе междуфакултетното състезание „Аз знам повече“, организирано за четвърта поредна година от Студентския съвет.

Водещи на събитието бяха Стефан Иванов и Таня Алваджиева, специалност „Актьорство за драматичен театър“. На състезанието присъстваха повече от 250 души публика, сред които имаше и много специални гости – ректора на ПУ доц. Запрян Козлуджов, Лилия Еленкова – Асоциация за подпомагане на академичната общност (АПАО), представители на Societe Generale Експресбанк. Дългогодишният водач на телевизионното предаване „Минута е много“ Петър Вучков и редакторът на предаването Нина Бенева също уважиха студентското мероприятие. Те идват за втора година в Пловдивския университет, като отново се зададоха въпроси с награди за най-знаещите. Организаторите бяха подготвили и специална тениска за г-н Вучков с логото на Студентския съвет, на която той изключително много се зарадва и веднага облеche.

Студентското състезание има за цел да покаже знанията на участниците извън изучаваните от тях области. Според регламента 9 отбора се състезават в 4 кръга. Всички въпроси бяха оценявани стриктно от многоуважаваното жури от преподаватели в състав: председател – доц. д-р Тинко Ефтимов, декан на Факултета по физика и инженерни технологии, доц. д-р Антон Илиев, зам.-де-

кан на Факултета по математика и информатика, доц. д-р Илия Макрелов – Факултет по математика и информатика, доц. д-р Константин Куцаров – Филологически факултет, гл. ас. д-р Диана Дако-

ният студентски фестивал Open Student Fest. Във втория кръг отборите отговаряха на три въпроса – лесен, среден и труден, като нямаша право да избират такива от своя факултет. Тази година бе

Отборът на Юридическия факултет – победител в състезанието

ва – Факултет по физика и инженерни технологии; Анелия Дакова – бивш председател на Студентския съвет и настоящ асистент във Факултета по физика и инженерни технологии, инициатор на междуфакултетното състезание, Самуил Цветков – председател на Студентския съвет.

В първия кръг на участниците се задаваха въпроси с отворен отговор от областите на изучаваното във всички факултети, като след кръга един от отборите имаше шанс да увеличи точките си, отговаряйки на бонус въпрос, зададен от председателя на Студентския съвет. Отборът на Философско-историческия факултет не се поколеба и веднага отговори с кой конкурс се закрива ежегод-

въведен и нов кръг – „Кръгът на България“, където участниците трябваше да покажат знания за историята, географията и културата от различните региони на родината. Въпросите бяха с повишена трудност и само няколко отбора успяха да се справят с това изпитание. Преди последния кръг студентите отново имаха шанс да увеличат капацитета си от точки, отговаряйки на втори бонус въпрос, традиционния Въпрос на ректора. Доц. Козлуджов попита през коя година Народното събрание утвърждава за патрон на ВПИ – Пловдив (Висш педагогически институт – Пловдив), първия български възрожденец – Паисий Хилендарски, и отборът на Филологическия факултет не се затрудни

в отговора – 1966 г. В последния, четвърти, кръг продължиха трите отбора с най-много точки до момента – Юридическият факултет, Биологическият факултет и Филологическият факултет. Те трябваше да отговорят на логически задачи, като най-бързият, дал верен отговор, заемаше първо място, а при грешка – директно трето място. Най-бърз и точен бе отборът на Юридическия факултет, който отговори брилянтно на абсолютно всички въпроси в състезанието, без нито една грешка, а след него на достойните втори и трето място се наредиха съответно Биологическият и Филологическият факултет.

За всички участници имаше награди, осигурени от спонсорите на състезанието – издателска къща „Хермес“, издателство „Летера“, издателство „Бард“, Асоциацията за подпомагане на академичната общност (АПАО), Societe Generale Експресбанк, а за победителите на първите три места освен другите награди Студентският съвет бе осигурил и парични награди, купи и медали. Награди имаше и за публиката – за верен отговор на специалните въпроси на Студентския съвет.

Тази година за пръв път ще се проведе и междууниверситетското състезание „Аз знам повече за Пловдив“ по време на студентския фестивал Open Student Fest, където студенти от всички висши училища ще премерят сили в знанията си за Града на тепетата. Нашият университет ще бъде представяван от отбора на Юридическия факултет – победител в междуфакултетното състезание. Състезанието ще се проведе на 16 май.

Студенти юристи организираха отворена лекция на правна тематика

Анна ГЕНОВА

На 20.03.2012 г. в конферентната зала (зала №6) на Окръжния съд – Пловдив, се проведе отворена лекция на тема: „Защита на основните права и свободи в България и пред Европейските институции“, организирана от ELSA – Пловдив.

Тя бе насочена към студентите от

Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, както и към завършили вече студенти, настоящи юристи, които проявяват интерес по темата, а и към всички граждани. Лектори бяха проф. Емилия Друмева и г-жа Наташа Ценева – заместник-омбудсман на Пловдив. Проф. Друмева е съдия в Конституционния съд на Република България и преподавател

по конституционно право в Юридическия факултет на ПУ. Тя и един от основателите на факултета, който през есента на 2012 г. става на 20 години. Акцентът на проф. Друмева беше върху правната природа на видовете права, за защита им и за института на конституционната жалба – понятие и смисъл. Събитието бе осъществено с подкрепата на декана на Юридическия факултет проф. Д.

Зиновиева и председателя на Окръжния съд г-н Цацаров.

ELSA (The European Law Students Association) е най-голямата асоциация на студентите по право в света. Има повече от 35 000 членове от над 300 правни факултета в 42 страни. Асоциацията дава възможност за национални и международни изяви на студентите по право в Европа и Америка, а също така им осигурява и многобройни платени стажове и практики. През месец май предстои учредяването на клон в Пловдив, където вече има повече от 70 членове на асоциацията от Юридическия факултет на Пловдивския университет.

ИСТОРИЯТА НА ФРЕНСКИЯ КОЛЕЖ, В ЧИЯТО СГРАДА СЕ ПОМЕЩАВА ДНЕС РЕКТОРАТЪТ НА УНИВЕРСИТЕТА

Ася СОКРАТОВА

Френският колеж е част от историята на Пловдив, а и на Пловдивския университет, защото се е помещавал в днешната сграда на Ректората. Съдбите на мнозина от възпитаниците и преподавателите във Френския колеж или на техните потомци са били пряко свързани и с Пловдивския университет.

Заслугата за създаването му в Пловдив е на униатския свещеник Александър Шилие, който през 1882 г. закупува няколко стари къщи край Марица. Две години по-късно бедните порутени къщурки официално добиват името Французки мъжки колеж „Св. Августин“. Първи негови директори са отец Александър и отец Пиер Декан. Първоначално в колежа учат десетина ученици, но за кратко време новото учебно заведение набира популярност и започва да привлича все повече младежи. Попадането в него се приема от тогавашната общественост за голяма чест и привилегия.

Учебната му програма се признава както от българското, така и от френското правителство. Поради големия наплив на ученици се налага разширяването на колежа и през 1904 г. е построено първото триетажно крило, а през 1907 г. – второто. В бившата сграда на „Св. Августин“ сега се помещава Духовната семинария. Първоначално в колежа съществуват два отдела – за науки и за литература. От 1908 г. колежът се увеличава с още един отдел – търговски, съобразно с програмата на Висшето търговско училище в Марсилия. През април 1914 г. се прави първа копка на новата му сграда, в която сега се помещава Ректоратът на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Тя е открита официално през 1921 г., а 7 години по-късно е ремонтирана след станалото голямо земетресение. Когато през 1934 г. се чества 50-годишният юбилей на колежа, в него вече се образоват повече от 500 ученици. Учебното заведение разполага с богата библиотека, духов оркестър, спортна база и педагогически музей. Децата създа-

Обща снимка на преподавателите и учениците в двора на колежа

ват училищната благотворителна организация „Сен Венсан де Пол“, която помага на хиляди бедни семейства от града. Ученическото религиозно-нравствено дружество „Млада гвардия“ има за цел да следи за благочестивия и религиозен живот.

Френският колеж издава на всеки три месеца списанието „Le Messenger“ („Пратеникът“). В него учениците имат възможност да публикуват свои стихове и съчинения, написани на френски език.

Всяка година по двама от най-изявените ученици в различните класове на специален празник се ръкополагат за рицари. Това е ден, в който възпитаниците дават тържествено обещание, че ще следват пътя, посочен им от техните учители. Униформата за всички ученици задължително включва фуражка, яка и вратовръзка. В колежа е забранено да се говори на български. Който ползва родния език, получава специална дъсчица, или „une planchette“. Тя стои у него до момента, в който друг от класа наруши правилото да се говори само на френски. Така дъсчицата минава от ръка на ръка и в края на срока последният, у когото се

задържа, плаща глоба. Събраните суми се дават на бедните. Ако ученикът има слаб успех, наказанието му е да стои след часовете и да преписва кали-

графно френски текст.

На първия етаж на колежа били наредени портрети на българските царе, по стълбищата – пейзажи от България, а на третия етаж имало картини от Алпите. Сред учениците царяла атмосфера на верска търпимост. В колежа учили освен българи още и турци, арменци, гърци, но отците на никого не насаждали католицизма. В събота последният половин час от учебните занятия бил отреден за вечерна молитва. На втория етаж имало параклис, който учениците не били длъжни да посещават.

По традиция завършилите колежани и преподавателите се събирали на всеки пет години. Отците се чувствали отговорни за съдбата на своите възпитаници.

Празникът „Св. Екатерина“ събирал всяка година абитуриентите. В тяхна чест се давал банкет. Те получавали своите дипломи, закичени с бели хризантеми. Тази традиция е жива и до днес. Френските колежани продължават да се събират на този ден.

Сами се досещате, че почти всички, завършили колежа, са преуспели хора. За пример

могат да се споменат имената на Петър Увалиев и Любомир Генчев. Първият още като ученик пишел пиеси и те се поставяли в театралната зала. Любомир Генчев през целия си живот съхранил обичта си към френския език и френската култура. Той е писал прекрасна поезия на френски и е превел огромно количество стихове от български поети. Сред възпитаниците е проф. Иван Петров – заместник-ректор на ПУ и ръководител на Катедрата по анатомия и физиология на човека, проф. Тодор Кивлиев, художникът Цанко Лавренов и много други.

За учителите си във Френския колеж възпитаниците им говорят с благоговение. Като например за чужденците отец Жерве Кенар, който защитава каузата на България през Първата световна война, за отец Херман Гислер, който при заминаването си от страната не спирал от влака да казва „Да живее България“, за отец Ален (Гастон Сергерар), който под тихото и скромно поведение криел страстен радетел на българската история и култура. Много години след като се връща във Франция, той посвещава в писане на книги за България, сред които заслужава да се споменат „Българските царе на Средновековието“, „Симеон Велики“, „Присъствието на България във френската литература“.

Като съвсем млад тук учителства и известният български литературовед акад. Петър Динеков.

Незабравим спомен у колежаните оставя и учителят по философия отец Камен Вичев. Той се стремил да даде на възпитаниците си частица от своето родолюбие. Животът му завършва трагично, тъй като в резултат на процеса срещу католиците през 1952 г. той и трима негови събратя са убити. Това се случва малко след като Френският колеж е принуден (1948 г.) да затвори своите врати.

ТРИ РАЗКАЗА ОТ ПЕТЪР ДЕРВИШЕВ

Стенният часовник

Старицата седеше и унесено гледаше стенния часовник. Гледаше вирнатите стрелки и си спомняше за юнашки засукани руси мустаци. За кой ли път си спомни гласа, който, като запечеше, баирите закънтяха, и стъпката, под която земята се гънеше. И погледа... Погледа изпод тежката руса вежда, от който стомахът ѝ се сгърчваше по-силно от земята...

Плъзна поглед надолу към тежестите на часовника. Досуц същите като шишарките под голямата ела край чешмата. Същата ела, иззад която я следеше поглед изпод руса вежда: жадно и крадешком. Същата ела, под която внезапно руси вежди се озоваха току до нейните и силна ръка грабна трендафиловата китка зад ухото ѝ. Винаги се закичваше с трендафил; Фило-Трендафил, наричаше я понякога той, въпреки че тя не се казваше така. Година след това той се върна от гурбет и донесе часовника – първия стенен часовник в селото. Много скъп и много ненужен: тогава тя май за първи път му се ядоса, но погледът под русите вежди веднага получи прошката ѝ. После седяха с часове и му се радваха – и най-вече на кукувичката, която закачливо изскачаше от писаните портички: „куку, куку...“

„Куку, куку...“ – това стана техният знак. „Куку...“

– побутваше я той с лакът; „Куку!“ – прегръщаше го тя. С „куку“ се родиха двамата им синове и дъщерята – прекрасни здрави деца. Пораснаха и като кукувички отлетяха... Е, не станаха големи, но пък станаха добри хора – ама не е ли това по-важно?! Идват да я виждат, грижат се за нея, а крачетата на внуците тиккат из стаите и гласчетата им звънтят като будилничета. Ето, утре пак ще дойдат...

Пустата ѝ кукувичка... Старицата замъглено гледаше тежестите: вече не ѝ приличаха на шишарки – приличаха ѝ на гранатите, които той ѝ показва, когато го изпращаше на войната. „С едно такова мога да спра времето на много хора!“ – смееше се погледът под русите вежди. Ех, не знаеше тя дали бе спрял времето на някого, но тогава неговото време спря. Спря го храчка олово, почернила русите вежди със спечена кръв. Тогава – спомни си – часовникът за пръв път се повреди. Поправиха го след време – тя не искаше да го поглежда, камо ли да го доближи (добре, че бяха децата!), но кукувичката вече така и не се показва... „Нещо много се е повредило – рекъл часовникарят, – нещо така се е скъсало, дете и аз не мога да го оправя.“ Но пък му сложи механизъм да звъни. Като погребална камбана... Скри се кукувичката; кукувица опустяла!

Но с времето старата жена свикна със звъна на часовете. И вече не ѝ звучеше като камбана, а тържествено, жизнерадостно: „ЕДИННН... и още ЕДИННН... още ЕДИННН ... ДИННН...“ Ето и сега: Часовникът весело започна да отброява дванайсетия час („Кога пък стана полунощ?!“), а старицата в унес поклащаше глава при всеки звън.

Внезапно дванайсетият звън секна по средата, като че часовникът онемя, а въздухът в стаята сякаш се ствърди и някак замръзна с топла хладина, заискрявайки ръбовете на мебелите с ослепително бял скреж. И тогава писаните портички на часовника се отвориха и отвътре се показва кукувичката. Но не беше онова дървено птиче, а прекрасна синя птица. Златистосиня, синя като дълбокото небе над елата край чешмата, птица. (Нямаше ли нещо познато в нея?! Птицата отвори уста, запявайки омайна песен, от която баирите можеха да закънтят, и без всякакво усилие се откъсна от поставката си, строшавайки замръзвания въздух, който мигом се разсипа на хиляди пламъчета. Хиляди пламъчета като от свещи, които заблестяха във всички цветове на дъгата и бавно се запускаха към пода, превръщайки се по пътя си в цветя, излъчващи стаята с опияняващ аромат. В отворената длан на старицата падна китка трендафил. Тя стисна шепи, усмихна се и пое след птицата с русите вежди.

Птиците на бай Тоньо

– Слушал си, казваш, момче, чувал си?! Не знам какво си чувал, ама ти хората много не ги слушай! Ей ги на – и за мен какво ли не разправят. Едни казват: луд съм бил; акълът ми бил птичи, все по птиците хвърчал. Други по-така, викат... как беше?... ексентрик съм бил; трети пък разправят, че съм пияница. То е верно, че обичам птиците, верно е и че ракийката обичам... Ама те не знаят, че като пийна ракийка и погледна небето, виждам птиците, даже и една да няма там. А ако има, виждам тогава всеки мах на крилата, всяко трептене на перцата, всяка вълна въздух под тях... Защото, момче, въздухът обича птиците и им заплита вълни, та да се мятат на гърба му и да се носят из него. И небето ги обича, момче, защото те го открояват по-ярко – пуста поляна е небе без птици, пък и карат хората по-често да поглеждат нагоре.

Хората... Остави ги ти хората! Ще ми разправят те, че все птици са ми в главата и за птици все говоря. Та не виждат ли, че и хората са като птиците?! Ето например жената, леля ти Гана: веднъж е гълъбица, веднъж е квачка, веднъж е патка, пък е жар-птица... Изкукала работа! Ей го и сина: кога тепаше като изгубено пате, кога подскачаше и дживкаше като врабче, кога се напери като петел и почна да се плеска по главата с мазилка, та лъщи като белено яйце. И наперил гребен, се дуете като пуяк по улиците. „А, бре, мисир с мисир – викам му, – колко зърно има още да изкълвеш...“ Ама то и аз на неговите години... Ех, какъв бях – като паун. Паун, хем сокол!

Мдаа... Хората са като птиците, ама са забравили да летят! Пък да знаеш, аз си имам птичарник в главата. И в него има птици всякакви. И гледат навън през моите очи и аз гледам през техните. Веднъж през очите ми гледа орел, веднъж гъсок, веднъж кълван петел... И всяка си има гнездо. Хубаво, здраво гнездо. Прогнилото гнездо отглежда грозни птици, развалени. Важно е гнездото! Защото мисълта – и тя е като птица: хвърка, хвърка, ама трябва и да поспре.

То, знаеш ли, хубавата мисъл, силната мисъл е и като силната ракия – пийнеш силна ракия, присвиеш очи, а тя през това време те загъделичка по темето, за да те разпознае. И когато усети, че си от сой, се спуска нежно надолу... Та и хубавата мисъл така: долети, повърти се, повърти се, потърси здраво гнездо и ако има, се свие в него. Поседи малко и пак литне. И винаги излита с едно перо по-красиво. А понякога, но само понякога, когато намери истински хубаво гнездо, снася кристално яйчице, което бавничко расте, та се превръща също в хубава мисъл и литва да търси гнезда...

Ама ти какво ми се пулиш като бухал на дрянка, та ми гъделичкаш и ти темето?! Я вземи, та хвъркни и донеси още ракия, ама гледай да е по-силна!

*

Така ми говореше бай Тоньо Мисира в една топла пролетна привечер на пейката пред двора си, където пийвахме ракийка, замезвайки обилно с птичи песни.

Каручката

– Купувам стари печки, перални, хладилници, бойле... – викът на стария циганин секна внезапно. Той се озърна към претъпканата каруца и се ухили доволно: даже и за половин ръждясал тостер вече нямаше място. „Ехаа – помисли си, – берекет днеска: и за децата ще има, и за жената; а и за две ракии при Рамзито ще остане!“

Омаян от тази мисъл, той размаха камшика и ласкаво плесна край кончето си:

– Дий, Тюфек, дий!

Старият кон, познал този тон в гласа на бащицата, опъна врат и някак по-бодро зачатка по прашната улица. Дори започна да подтичва, окрилен от подсвиркването на господаря си. Циганинът усмихнат му се радваше, унесено почесвайки се по огромната брадавица под лявото си ухо. Да, Тюфек си беше истинска пушка; верен, безотказен приятел! Ще му липсва повече от предишния (как беше... Гошо?!).

– Еех, Тюфек, помниш ли как крадохме Айшето?! – викна внезапно и в изненадващ прилив размаха камшика във въздуха и юнашки подсвирна. Като едно време, да!

*

Видя другата каруца отдалеч. Всъщност вниманието му беше прикова-

ЕСЕН УСТРЕНСКА

* * *

Не ме съди,
аз в празна чаша виждам вино
и често от нищото правя любов.
С имена не ме наричай –
в съня забравих си фамилията,
често бъркат името ми със сезони...
От сухи кладенци любов събирам
и с глухоними на глас разговарям.

А когато миналото си забравиш,
не бой се –
аз вместо тебе ще го помня
и ще ти разказвам
как всяка вечер с кораби се връщам,
събрала в шепите си твоите спомени...

С плача си често будя тишината,
а после сънища забравени отново ме приспиват.
И с празен поглед сякаш гледам,
но виж,
препълнени са клепките ми с малки трепети.

Понякога обличам само капки дъжд,
понякога – чемширени листа,
и за разлика от слънчогледите
нощем пак нагоре гледам и не спя,
така събирам пълнолуния
или пришивам криле на някой паднал ангел...
Не се състезавам вече със дните
и отдавна хвърлих кървавия труп на времето.

Не ми пречи!
Аз хванах нишката на своята безкрайност
и на хребета на най-високата вълна се чувствам,
пътуваща към вечния си бряг...

* * *

Ела нощес,
без да ме предупредиш,
и внимавай –
да не скърцат стълбите.

В дома ми падат пълнолуния,
ще ги събудиш,
дъхът ми в стаята е златен прах.

Сред тръните ще видиш рози.
Там съблечи греховете си,
преди да ме откъснеш.

* * *

Тази страна има нужда от вдъхновение,
има нужда от мечти.

Има нужда от вдъхновители,
има нужда от мечтатели.

Утре ще се случат хубави неща...

СТУДЕНТСКИ ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС ЗА ПОЕЗИЯ И ПРОЗА

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа. За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти от Пловдивския университет, които не са по-възрастни от 35 години. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена на студента, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2012 година на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ №24, в. „Пловдивски университет“, или направо в редакцията (първата барака в южния двор на Ректората), всеки работен ден от 10 до 14 часа. Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2012 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.

Есен Устренска беше отличена с трета награда в миналогодишния конкурс на вестника

➔ От стр. 18

но от коня, който я теглеше. Огромен, здрав, великолепен кон тежковоз!!! О, Боже на циганите и техните коне, душата би си продал за този кон! Че и едно от децата си може да отпусне! Ама...

– Бе, братчед – викна на другия каруцар, когато го настигна, – бе, такъв хубав кон, пък едвам върви, да не е нещо болен?!

– Не – усмихна се другият, – просто каруцата е препълнена.

Циганинът изумено изгледа празната каруца и невярващо се взря в очите на каруцаря. Хм, странно, не можеше да ги намери – уж бяха там, но чезнеха – ако се вгледаш право в тях, виждаш друго; не очи, не човек, а... (порти?!). Абе нещо друго. Затова предпочете да се взре около носа му – поне с периферно зрение виждаше нещо като очи.

– Не будалкай ме, братчед! – ухили се със златен намек от дълбините на усмивката си – Аз будалкам хората, не те мен.

– Не те будалкам – отвърна другият (това усмивка ли беше?!), – наистина днес препълних колата.

– Ма тя празна бе, братчед, какво купуващ?

– И аз почти като теб – спомени купувам...

Старият циганин онемя. Вгледа се по-внимателно в чуждата каруца; гледа дълго. Много дълго, почесвайки се унесено по огромната брадавица под лявото си ухо. Заради тази брадавица Фатма не го искаше ах, как не го искаше! – та се наложи да краде Айшетто, щото пък майка ѝ не го харесваше...

– Как вървят? – взря се около очите на другия.

УТОЧНЕНИЕ

В материала „Развитие на академичния състав“, отпечатан в предишния брой на вестника, е допусната грешка.

Атанас Димитров Донеv и Грозданка Рангелова Ставрева не са избрани за професори, а Златка Петкова Ваклева не е избрана за доцент.

Дискусионен форум за проблемите на обучението по литература

Двудневен дискуссионен форум организира през март СОУ „Христо Ботев“ – община Баните, Смолянска област. Форумът премина под мотото „Поезията на Ботев и българската национална идентичност, параметри на моралността в днешния ден“. В рамките на образователната инициатива преподаватели от училището и техните гости филолози конферираха и по темата „Предизвикателствата на учителската професия. Ролята на екипната работа“.

Директорът на СОУ „Христо Ботев“ Пенчо Токучев и неговите колеги посрещнаха филологическа делегация начело с литературоведа доц. д-р Соня Райчева. Преподавателката по методика на литературното обучение предвождаше в родопския курорт преподаватели от професионални гимназии в Пловдив и Сливен, стажанти и студенти. Специални гости на форума бяха и членове

Участници във форума

на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ в Пловдивския университет. Тази филологическа формация обединява студенти и докторанти с подчертани интереси в областта на езикознанието. Сред тях е и филологът Филип Филипов, който сега практикува учител-

ската професия в училището в Баните.

На 23 март четири ученически екипа под ръководството на главния учител Маргарита Димитрова демонстрираха актуални и нетрадиционни похвати в обучението по литература. Всяка от групите имаше

за задача да представи определен аспект от творчеството на Христо Ботев. Интересни бяха и въпросите, които презентаторите задаваха на своите съученици, както и дебатите в търсене на най-точните отговори. Дискуссионният форум завърши с изпълнението на няколко родопски песни, които създадоха приятно настроение у всички присъстващи.

Позитивните резултати от иновациите и последователността в екипната работа бяха отбелязани от доц. д-р Соня Райчева на кръглата маса в СОУ „Христо Ботев“. Директорът на училището Пенчо Токучев подчерта и доброто взаимодействие между ръководената от него образователна институция и екипа от Пловдивския университет. Филолозите акцентуваха върху ползата от подобни методически инициативи и си пожелаха бъдещи срещи.

Тенчо Дерекювлиев
София Тодорова

ВТОРИ СМЕ НА ЗИМНАТА СТУДЕНТСКА БАЛКАНИАДА

Самуил ЦВЕТКОВ

Студентите от ПУ „Паисий Хилендарски“ се представиха много добре на студентската зимна балканиада, която се провежда на писта „Ястребец“ в курортния комплекс „Боровец“ и заслужено завоюваха второто място комплексно при конкуренцията на отбори от 21 университета.

От нашите спортисти най-добре се представи Васил Демирев, който стана вицешампион

на две дисциплини – ски рали и ски гигантски слалом. Отборът на Пловдивския университет в дисциплината снежна щафета се класира на 3-то място и грабна бронзовите медали. В сноуборда при мъжете Крум Савов се класира на 4-та позиция въпреки тежката травма, получена дни преди състезанието. При жените на ски гигантски слалом и сноуборд Николета Милчева и Елена Георгиева се класираха съответно на 7-о и 4-то място.

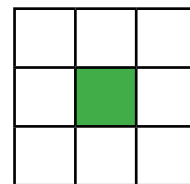

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИИ

1. Магически квадрат

Разположете числата от 1 до 9 в този квадрат така, че сборът им водоравно, вертикално и диагонално да е 15.

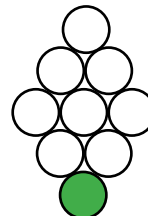
Кое число се падна в заштрихованото квадратче?

2. Цифров ромб

Нанесете в следните кръгове три единици, три двойки и три тройки, като започнете от показаната единица, така че два кръга с една и съща цифра да не се допират.

Като отговор на задачата запишете цифрата, която се падне в последния, тъмно оцветен кръг.

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1. б) В шахматния клуб членуват 7 деца.

2. г) Броят на семействата е 36. 3 семейства имат по 2 деца, 3 семейства – по 3 деца, 1 семейство – 4 деца, и 29 семейства – по 1 дете.

Подготвил:
доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ